Lodzer Tageblat № 40

Opłata pocztowa uiszcz. ryczałtem

פרייז 15 גראשען

לאָדזער טאָגעבלאַט

היינט 6 זייטען

רעדאַקציע און אַדמיניסטראַציע: פּיעטריקאָווער 16.
טעלעפאָנען פון: רעדאַקציע 100-57, פון אַדמיניסטראַציע 100-47.

מאָנטאָג, פ׳ תרומה, כ״ט שבט תרצ״א | 16 lutego 1931 r. | 24-טער יאָהרגאַנג

היינט ווערט אַרויסגעטראָגען דער אורטייל

אין פּראָצעס געגן געפלאָנטען אטענטאט אויף מאַרשאַל פּילסודסקי

וואַרשאַ (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט) דער פּראָצעס געגען די בעשולדיגטע און אָנטילנעמער אין דער פּלאַנטען אַטענטאַט אויף מאַרשאַל פּילסודסקי, וואָס איז ווי בעקאַנט, אָפּגעלעגט געוואָרען אויפ׳ן פאַרשלאַג פון דער פּראָקוראַטור אויפ׳ן 14 ד. ח. פּרי פּעסטצושטעלען צו דער אָנפאַל אויפ׳ן הויפּטערות פּיזשיצקי שטעהט נישט אין צוזאַמענהאַנג מיט׳ן פּראָצעס, איז נעכטן דורך בעגנעס געוואָרען דער פּראָקוראָר נראַבאָווסקי האָט אין אָנהויב פון דער געלעגענהייט־פאַרהאַנדלונג ערקלערט, אַז צוליב דעם, וואָס עס איז נישט פּעסטגעשטעלט געוואָרען די סבה פון אָנפאַל אויף פּיזשיצקי׳ן און עס איז נישט פעסטגעשטעלט געוואָרען קיין צוזאַמענהאַנג פון דאָזיגען אָנפאַל מיט׳ן נעפּיה־טען פּראָצעס, האָט ער זיך אָפּ פון זיין פאַרשלאַג צו ערגאַנזירן דעם אויספאָרשונגס־מאַטעריאַל און אַרויסציִרען נייע עדות. הייט די פערטיידיגונג האָט זיך נישט אַרויסגעזאָגט געגען דעם, האָט דער פאַרזיצער אָפּגעשלאָסען די נערוכטס־פאָרהאַנדלונג און געגעבען דאָס וואָרט דעם פּראָקוראָר.

די ר דע פון פּראָקוראָר

דער פּראָקוראָר קניפּט אָן אין זיין רעדע אין אַטענטאַט, וואָס איז אויסגעפירט געוואָרען אויפ׳ן ערשטען מלוכה־פייערדענעם צאַרסקאָווטשע אין פּרעשען פּוילען. דאָרט האָט זיך געהאַנדעלט וועגען אַ משיגעגעץ טאָט פון אַ יחיד. בעת דאָ האָנדעלט זיך וועגען אַ געפלאַנטער אַקציע. די אַטענטאַט אָרגאַניזאַציע איז עגמשטאַנען פון צוויגען די פּפ״ס, וואָס פאַר אַ בעזוהונג האָט די פּפ״ס געהאַט צום אַטענטאַט? דער פּראָקוראָר גיט אַ הסכמה־מאָרישען אויפגעדעקונג: אויבער דער געשיכטע פון פּפ״ס. דערמאָנט די ערשטע שפּאַלטונג אין יאָהר 1905־6, בעת פּולסאָרסקי, מורעצקי, אַרציושעווסקי און סלאַוועק טרעטען אַרויס פון דער פּאַרטיי. דאַן קומט די צווייטע שפּאַלטונג אין 1908 און עס ווערט געגרונדעט די רעוואָליוציאָנערע פּראַקציע.

פּילסודסקי בעקומט די דאָגקטרינע־רישקייט פון דער פּאַרטיי. אין דער פּאַרטיי גופא שאַפען זיך ראַדיקאַלע ריכטונגען. אַרצושעווסקי רעפּרעזענטירט דעם לינאַלזם, דובויס און באַרלוצקי וואַרפען דעם לאָזונג פון לענאַלען קאַמף. עס הויבען זיך אָן טעראָר־אַקטען, קאַמף מיט געוועהר. דאַן דערמאָנט דער פּראָקוראָר דעם קראַקאָווער קאָנגרעס און זאָגט, דאָס איז דער באַרען, אויף וועלכען עס איז געהערעוועט געוואָרען דער גראַנט וועגען אַ נייער צוניפקום.

ווייטער זאָגט דער פּראָקוראָר, אַז יאַנאַזזינסקי׳ס טענה די מענשען האָבען פּלוטערשט נישט געטיילט פאַר׳ן אַטענטאַט, איז נישט קיין רוכטיגע, פערקעהרט, מאַרקאָווסקי, טראַלימאָוויטש איז ביאַלקאָווסקי זענען דערצו אַ גוטער יאַנאַזזינסקי׳ן און אַרצושעווסקי׳ן זענען אַרהאַן סתירות. אין סעפּטעמבער האָ אַרצושעווסקי געזאָלט האָבען בעפעלען דורכצופירען אַ קאָנטראָלע צווישען די מיטער פון פּפ״ס. דעם 8. אָקטאָבער וואָרענט ער יאַנאַזזינסקי׳ן, אַז דער „עין איז אַ געפעהרלעכער״ און פינגערטעטיגע און אויפ׳ן 10. בעשטימט געוואָרן אַ נייער צוניפקום.

ווייטער זאָגט דער פּראָקוראָר, אַז יאַנאַזזינסקי׳ס טענה די מענשען האָבען פּלוטערשט נישט געטיילט פאַר׳ן אַטענטאַט, איז נישט קיין רוכטיגע, פערקעהרט, מאַרקאָווסקי, טראַלימאָוויטש איז ביאַלקאָווסקי זענען דערצו אַ גוטער פריינד פון אַ אַרויסגעטראָגענער אורטייל.

מענשען־מאַטעריאַל

בעת יאַנאַזזינסקי איז אַרעסטירט געוואָרען, האָט ער נאָך קיין שום פערמוטונגען־מאַקטיק נישט געהאַט, דערווייל האָט ער געלוקענט די גאַנצע מעשה, ערשט שפּעטער איז ענטשטאַנען דער גאַנצער פּלאַן צו טענה׳ן אַז דער אַטעטאַט איז געווען אָנגעצענדט. פון דאַנען געטען זיך די סתירות צווישען די ערקלערונגען פון די ערות און די אָנגעקלאָגטע. דער פּראָקוראָר עדזינט דערמיט, אַז עס איז טאַקי אָרגאַנזירט געוואָרען אַ אַטעטאַט און ער פאַרערט פאַר די אָנגעקלאָגטע די העכסטע שטראָף.

די רעדעס פון די פערטיידיגער

דאָס וואָרט בעקומט דער פערטיידיגער אַדוו. שטיראָווסקי. ער זאָגט צווישען אַנדערן: אין משך פון די לעצטע 2 טעג בעת איך האָב אויסגעהערט די רעדעס פון די בוידע צדדים, האָב איך אין זינען געהאַט, אַז דאָ ווערען בערוהרט אַזוי פיל זעטונגע זאַכען, וואָס האָבען גאָרנישט צו טון מיט דער עדות בעשולדיגונג. די הויפּט־פראַגע: שולדיג אָדער אומשולדיג. און אונגאַנצען פערלוירען געגאַנגען אין עס האָט זיך בעקומען דער אינדריק, אַז מען וויל פאַר יעדען פריזיז האָבען אַ פּאָלומישען פּראָצעס.

אָבער איך האָב שטאַרקע ספקות בעניגע דעם אַטענטאַט. מיר דוכט זיך, אַז עס איז נישטאָ קיין אונגער, וואָס זאָל גלויבען, אַז דאָ האָט מען באמת אָרגאַנזירט אַ אַטענטאַט. אַלע, וועלכע האַלטען פון פּילסודסקי׳ן ווי פון אַ גאָט, אַלע, פאַר וועלכע זיין טוים וואָלט ממש געווען אַ קאַטאַסטראָפע, זיי אַלע זענען דאָ אויפ׳ן פּראָצעס נישטאָ. צו בעווייז טראָט נישט, אַז קיינער פון זיי גלויבט נישט אין דעם נאַנצער מעשה?

דער נאַנצער אַטענטאַט איז נישט מעהר ווי אַ אויסגעטראַכטע זאַך, אַ פּוץ־ציע, די בעשולדיגונג איז

אויף פּילסודסקי׳ן, דערנאָך אויף זיך אַליין, כדי צו ציהען די אויפמערקזאַמקייט פון די ריכטער. ער איז אַ בלאָפער און אַ פאַנטאַסט.

דאָס לעצטע וואָרט פון די אָנגעקלאָגטע

עס בעקומט דאָס לעצטע וואָרט דער אָנגעקלאָגטער יאַנאַזזשינסקי. ער זאָגט, אַז ער איז אַן אַלטער אויסגעפּרובטער פּ. פּ. ס.׳ישער קעמפער און ער גיט זיך אָפּ אַ פּלען דין וחשבון פון זיינע מעשים. מיין לעבען זאָגט ער איז מיר טייער און איך ווייס וואָס מיר וואָלט געדראָהט פאַר אַזאַ זאַך. איך וואָלט דערביי ריזיקירט נישט בלויז מיט׳ן לעבען פון פּילסודסקי, נאָר מיט׳ן קיום פון פּוילען.

עס וואָלט געקענט קומען צו אַ בירגער־קריג און צו אַ אויסלענדישער אינטערווענץ, ווען פּילסודסקי זאָל געווען פאַלען פון אַטענטאַט. שוין צוליב דעם אַליין, וואָלט איך דאָס נישט געטון.

דאַן בעקומט דאָס וואָרט דער אָנגעקלאָגטער דזשענגיעלעווסקי. ער זאָגט צווישען אַנדערן, אַז ער פיהלט נישט אַרויס דעם ערנסט פון גאַנצען פּראָצעס. די גאַנצע מעשה איז נישט מעהר ווי חוזק.

דערמיט האָט זיך געענדיגט די היינטיגע נעריכטס־פערהאַנדלונג.

דער אורטייל וועט אַרויסגעטראָגען ווערען מאָרגען 11 פאַרמיטאָג.

האַנדווערקער צוזאַמענפאַה״ איז וואַרשאַ

וואַרשאַ, 15 פעברואַר (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט) היינט האָט זיך אין וואַרשאַ געעפענט דער יודישער בעקער־צוזאַמענפאָהר פון גאַנץ פּוילען. עס זענען געקומען 118 דעלעגאַטען פון 83 שטעט.

די לויה פון שרייבער יצחק שאַפּירא

וואַרשאַ, 15. פעבר. (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט) היינט איז אין וואַרשאַ פאָרגעקומען די לויה פון פערשטאָרבענעם זשורנאַליסט יצחק שאַפּירא. אין דער לויה האָט אָנטייל גענומען די גאַנצע זשורנאַליסטישע משפחה, ביים אָפענעם קבר האָט דעם נעטר מספּיד געווען יוסף העפטמאַן.

רעוויזיעס ביי די לינקע פּ.פּ.ס.

בענדין (טעלעפאָניש צום לאָדזער טאָגעבלאַט) עס איז דאָ היינט דורכגעפיהרט געוואָרען אַ רעוויזיע אין לאָקאַל פון די לינקע פּ.פּ.ס. עס איז געפונען געוואָרען פיל קאָמפּראָמיטירענד מאַטעריאַל.

70 מיליאָן דאָלאַר

צו בעקעמפען דעם קריזיס אין אַמעריקאַ

וואַשינגטאָן, 15 פעבר. (ספּעצ.) הובער האָט פאָרגעשלאָגען דער רעגירונג צו בעשטימען 50 מיליאָן דאָלאַר אויף צו בעקעמפען דעם קריזיס און 20 מיליאָן דאָלאַר פאַר די פעראָרימטע פאַרמער.

Dnia 14-go lutego 1931 roku po krótkich cierpieniach rozstał się z tym światem nasz najukochańszy

b. p. SAMUEL KOHN

przeżywszy lat 63

o czem zawiadamia pozostała w głębokim żalu

RODZINA

Wyprowadzenie zwłok z domu przedpogrzebowego nastąpi we wtorek dnia 17-go lutego 1931 roku o godzinie 15.30

ווינער ארטאָפּעדישע פּראַקסאָניע
–אונטער אויפזיכט פון אַ דאָקטאָר ספּעציאַליסט – מאַכט לויט גיפּס־מאָדעלען וואָקאַדקעס נעגען פלאַט־פיס קינסטליכע פיס, אָרטאָפּעדישע גאָרסעטען און אַפּאַראַטען א. ז. וו. גדאַנסקאַ 28 וו. 1, פון 5–7 אָוונד

Dr. Wołkowyski
האָט זיך איבערגעצויגען אויף
צעגיעלניאַנאַ 36
טעלעפאָן 216־90
ספּעציאַל־אַרצט פאַר הויט, ווענערישע קראַנקהייטען און מענער־שוועכע. אַלע־אַרט אַנאַליזע
בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ־שטראַלען.
נעמט אָן בון 9–2, און פון 5–9 אָוונד,
בעזונדער וואַרטע־זאַל פאַר פרויען.

Dr. med. R. Zalcwasser
כירורג
נעהמט אָן פון 4 ביז 7 אַ זייגער אָוונד
זשעריאָמסקיעג (פּאַנסקאַ) 1, טעל. 125-17
אין דער לעטשניצע, בזש עזשינער 11 פון 2–3

Dr. Niewiażski
צוריקגעקעהרט
ספּעציאַליסט
פאַר סיפיליס, טריפּער און מענער־שוועכע
בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ־שטראַהלען
און עלעקטראָ־טעראַפּיע אַנאַליזען.
פאַר דאַמען פּפּעציעלער וואַרטע־זאַל.
אַנדזשעיא 5 טעל. 159־40
נעמט אָן פון 8 ביז 11 פריה, און פון 5–9 אָוו.
זונטאָג פון 9 ביז 1 אַ זייגער נאָכמיטאָג.

Dr. med. E. Reicher
ספּעציאַל אַרצט
פאַר הויט און ווענערישע קראַנקהייטען
דיאַטערמיע־בעהאַנדלונג און עלעקטרא־טעראַפּיע
פּאָלידניאָוואַ 28 טעל. 201־93. נעמט אָן פון 8–11
פריה און 5–9 אָוונד. זונטאָג פון 9–1 מיטאָג.
פאַר אונבעמיטעלטע לעטשניצע פרויען

Dr. M. GOLDFARB
זאַוואַדזקאַ 18, טעל. 153-19
הויט, האָר און געשלעכטס־קראַנקהייטען

לוין־צווירנעריי
איך נעם אָן צו צווירנען אַלע אָרט עפּעקטגאָרנע, שפּיראַל, קנויטען, שלינגען א. אַז. וו. רעיעלע בעדינונג. ערשטקלאַסיגע אויספערטיגונג.
וואָלף שפּיגעל, זאַכאָדניאַ 59.

אַנ׳אומבעוועגליך גוט
מיט גרויסע וואוינונגען, אַ ביוראָ, שפּייכלער, שטאַל און אַרבייטס־הויז מיט אַ גרויסען הויף. עוועטועל מיט אַ לאַנגיעהריג פּראָספּעריירענד תביאה־געשעפט, וואָס ליגט נאָהענט ביי די באַהן־סטאַציע פאַר אַ גינסטיגען פּרייז לויט אָפּמאַך צו פערקויפען. אָנמעלדונגען צו אַדרעסירען אויף פאָלגענדער אַדרעס:
Bolesław Armgard, Gniew (Pomorze) ulica Wiślanna № 11 tel. 16.

אַ פּראַנט־צימער
(באַלד פון קאָריידאָר) מיט אַ בעזונדערן איינגאַנג און אַלע בעטוועמליכקייטען ביי אַנ׳אַנשטענדיגער פאַמיליע פון זאָפאָרט איבערצוגעבען. צו ערפאָהרען אין אַדמיניסטראַציע פון „ל. ט.״ אונטער „פּראַנט צימער״.

טיף ערשיטערט צוליב׳ן טויט פון אונזער אונפערגעסליכען פריינד
נ״ע **אברהם וואַרשאַווסקי**
דריקען מיר אויס דער פער׳צער׳טער פאַמיליע דעם אויפריכטיגסטען מיטגעפיהל
שאול פיין און פאַמיליע

Łódzka Kasa Spółdzielcza
z ogr. odp. w Łodzi
Telefon 184-13 — P. K. O. 674-17
R-k Z.: Bank Polski
מיר מעלדען אַלע אונזערע מיטגלידער און קליענטען, אַז פון מאָרגען, דינסטאָג, (רח׳ אדר) ד. 17 לוטי, ווערט אונזער באַנק איבערגעטראָגען פון וואַסכאָדניאַ 65 איז נייעם פערגרעסערטען לאָקאַל אויף
Piotrkowska 26
פראָנט ערשטען שטאָק.
די דירעקציע.

צוואנגס-זונטאג-רוה זאל געמילדערט ווערען
רעגירונג זאל אריינטראגען א פראיעקט אין סיים

רעפארם פון גיזעץ וועגן זונטאג-רוה

וואַרשא, (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספאָנדענט) אין צוזאַמענהאַנג מיט האַלובקא'ס רעדע אין סיים וועגן זונטאָג-רוה. דערווייסט זיך אייער קאָרעספאָנדענט, אַז די רעגירונג האָט אַ ערנסטע כונה צו רעפאָרמירען דעם זונטאָג-רוה. זי זאָל זיך גרייטען אַריינצוטראָגען אַ פּראָיעקט אין סיים, לויט וועלכען תאַנדווערקער, וואָס אַרבייטען אָהן נעהילפען, לעבענס-מיטעל-געוועלבער און סטראַאַנעס אין די טערגער זאָלען מעגען אַרבייטען און האַנדלען אום זונטאָג פון 10 ביז 12 כיטאָג, און אין די זונטאָג'ן פאַר חגאות 4 שעה.

פעלקער-בונד פיבליקירט א"י-ביבליאגראפיע

גענף, (יט"א) די בובליאַטעק פון פעלקערבונד האָט אַרויסגעגעבן אַ ביבליאָגראַפיש פון אַלע בוכער, בראָשורען, זונטערגרעב צייטשריפטען, אַרטיקלען, ראַפעראַטען א. א. וו., וועלכע זענען געווידמעט דעם מאַנדאַט-סיסטעם און די פערשודענע מאַנדאַט-געבידטען און וועלכע זענען קאַטאַלאָגירט פאַר די פערגאַנגענע 10 יאָהר 1920—1936.

די בובליאָגראַפיע אָנהאַלט איך אַ אויספירלוכע רשימה פון די בוכער, וועלכע געפינען זיך אין דער ביבליאָטעק פון בנוגע א"י אין דעם א"י-מאַנדאַט. אין דער פאָרערד ווערט בעמאָנט, אַז די בובליאָגראַפיע וועגן א"י איז נישט קיין פולע. אין באַם תוועגן און דער בובליאָגראַפיע נישט אויפגענומען געוואָרען אַלע בוכער וועגן ציונזם, אַזוי

סלאַווישע אפטיילונג ביי די ירושלימער אוניווערזיטעט-ביבליאָטעק

ירושלים, (יט"א) ווי עס טייטלט מיט די פורמעל-יאָהרשריפט פון העברעיִשן אוניווערזיטעט „קרית הספר", האָט די פעראינינונג „פרענד פון העברעיִשן אוניווערזיטעט" אין זאַנדעב עשלאָסען צו גרונדען בײַ דער ירושלימער נאַציאָנאַלער בובליאָטעק אַ סלאַווישע אָפּטיילונג. מען האָט שוין אָנגעפאַנגען צו זאַמלען בוכער צו דעם צוועק.

דער פערשטאָרבענער אַמעריקאַנישיידישער געלעהרטער אפרים דינאַרד האָט פערשריבען לטובת דער בובל אַ מעק אַ זאַמלונג פון 600 בוכער און 1400 בראָשורען.

ערשינען דער 8. בינד פון ריזינען בן-יהידה-ווערטער-בוך

בערלין, (יט"א) אין פערלאַג „פול לאַנגעשטרעס" איז די מעג ערשינען דער אַכטער בינד פון דעם גרויסען בן-יהודה-ווערטערבוך פון דער אַלטרע און מאָדערנער העברעיִשער שפּראַך „מהעסאָרים מאַטיים העברעיִמאַטיים". דער ווערטער-בוך אַלזאָ אַנ'ערך 600 זייטען די ווערטער אויף נון און סמך. דעם אַכטען בינד האָט אַרויסגעגעבען דער דאָצענט פון העברעיִשן אוניווערזיטעט ד"ר מ. סעגאַל, וועלכער האָט קאָמפּלעטירט די מאַטעריאַלען, וועלכע עס האָט אויפגעזאַמלט דער גרויסער בן-יהודה-ווערטערבוך פון דער אַלטרע און מאָדערנער העברעיִשער שפּראַך „מהעסאָרים מאַטיים העברעיִמאַטיים". דער ווערטער-בוך אַלזאָ אַנ'ערך 600 זייטען די ווערטער אויף נון און סמך. דעם אַכטען בינד האָט אַרויסגעגעבען דער דאָצענט פון העברעיִשן אוניווערזיטעט ד"ר מ. סעגאַל, וועלכער האָט קאָמפּלעטירט די מאַטעריאַלען, וועלכע עס האָט אויפגעזאַמלט דער בן-יהודה-ווערטערבוך פון דער אַלטרע און מאָדערנער העברעיִשער שפּראַך „מהעסאָרים מאַטיים העברעיִמאַטיים". דער ווערטער-בוך אַלזאָ אַנ'ערך 600 זייטען די ווערטער אויף נון און סמך. דעם אַכטען בינד האָט אַרויסגעגעבען דער דאָצענט פון העברעיִשן אוניווערזיטעט ד"ר מ. סעגאַל, וועלכער האָט קאָמפּלעטירט די מאַטעריאַלען, וועלכע עס האָט אויפגעזאַמלט

פעלקער-בונד פיבליקירט א"י-ביבליאגראפיע

גענף, (יט"א) די בובליאַטעק פון פעלקערבונד האָט אַרויסגעגעבען אַ ביבליאָגראַפיש פון אַלע בוכער, בראָשורען, זונטערגרעב צייטשריפטען, אַרטיקלען, ראַפעראַטען א. א. וו., וועלכע זענען געווידמעט דעם מאַנדאַט-סיסטעם און די פערשודענע מאַנדאַט-געבידטען און וועלכע זענען קאַטאַלאָגירט פאַר די פערגאַנגענע 10 יאָהר 1920—1936.

די בובליאָגראַפיע אָנהאַלט איך אַ אויספירלוכע רשימה פון די בוכער, וועלכע געפינען זיך אין דער ביבליאָטעק אין דעם א"י-מאַנדאַט. אין דער פאָרערד ווערט בעמאָנט, אַז די בובליאָגראַפיע וועגן א"י איז נישט קיין פולע. אין באַם תוועגן און דער בובליאָגראַפיע נישט אויפגענומען געוואָרען אַלע בוכער וועגן ציונזם, אַזוי

ריזע פון ד"ר י. ל. מאַגנעס קיין אַמעריקאַ

ירושלים, (יט"א) אין קורצען פאָהרט אָפּ קיין אַמעריקאַ דער קאַנצלער פון העברעיִשן אוניווערזיטעט ד"ר י. ל. מאַגנעס. די אַמעריקע-ריזע-רעזולט פון ד"ר מאַגנעס שטעהט אין צוזאַמענהאַנג מיט'ן געפלאַנטען פונדאַמענטאַלן פון ביבליאָגראַפישן פאַקולטעט. אויפ'ן העברעיִשן אונווערזיטעט.

פערצוויפעלטע לאַגע פון די דעקלאַסירטע יורען איז טשערנינ'וו

מאָסקווע, (יט"א) דער „אַמעס" דרוקט אַ בערוכט וועגן דער לאַגע פון דער דעקלאַסירטער יידישער בעפעלקערונג אין טשערנינגאָוו. די לאַגע פון דער דאָזיגער בעפעלקערונג איז אַ מורא'דיג שלעכטע. טייל יורען און אָרגאַניזירט אין פערשודענע אַרטעלען, אָבער די צאָהל פון די דאָזיגע איז זעהר אַ קלענע. דאָס רוב יורען לעבט הונגער און קעלט. זיי זענען זיך פון צייט צו צייט צו קלענער-האַנדעל. זייער לאַגע איז אָבער אַ פערצווייפעלטע און קיינער זאָרגט נישט וועגען זיי. דער „אַמעס"-בערעכנט, נערוויקט טויט פעמיט-שרופּס, הייסט „קיינער קוקט זיך אויף זיי נישט אויס"

קריסטען לויבען באראן עדמונד ראטשילד'ס יודישען מוט

וויען, (יט"א) די איינפלוסרייכסטע קאַטוילישע צייטשריפט אין עסטרייך „שענערע ציקונפט", אין שפּיץ פון וועלכער עס שטעהען ד"ר זייפעל און אַנדערע קריסטליכע שטאַטסמענער, בעצייכענט באַראָן עדמונד ראָטשילד'ס מוטיגען קאַמף געגען דער פערפעלשונג פון דער באַלפור-דעקלאַראַציע אַלס אַ אימפּאָנירענדיגען שריט מצד דעם גרייז-גראָהען יודישען „פינאַנצמאַן". דאָס בלאַט ווינשט זיך, אַז די הויכגעשעלטע קריסטליכע פערזענליכקייטען פון זעלביגען ראַנג, ווי ראָטשילד ביי די יודען, זאָלען אויך אַזוי ענטשלאָסען אַרויסטרעטען געגען מאַכט-האָבער און רעגירונגען דאָרט, וואו עס האַנדעלט זיך וועגען פערטיידיגען קריסטליכע רעכט.

א"י-מאַמאַציקליסטען אויף דער היי-יעהריגער אַרבייטער-אַלימפּיאַדע אין וויען

ירושלים, (יט"א) דער אַרבייטער ספּאָרט-קלוב „הפועל" האָט בעשלאָסען אַרויסצושיקען אויף דער אַרבייטער אָלימפּיאַדע, וואָס וועט פאָרקומען אין יענע ה.י. אין וויען, אַנ'אָפּטיילונג צוקלוסטען און מאַמאַציקלוסטען.

ענטציקלאָפּעדיע אין דער יודישער שפּראַך

בערלין, (יט"א) דאָ אין געשאַפען געוואָרען אַ נייע פערלאַנג-געזעלשאַפט, וועלכע וועט אַרויסגעבען די ערשטע ענציקלאָפּעדיע אין דער יודישער שפּראַך געבען די אַלגעמיינע וויסענשאַפטען. זאָל די ענציקלאָפּעדיע האָבען אַ פרייטען פּראָגראַם פאַר די פּראָפעסאָרען, וואָס זענען צוזאַמענגעבונדען מיט דעם הייליגען יידישקייט. אין דעם ווערק וועלען מיטאַרבייטען די בעקאַנטעסטע פאַך-וויסענשאַפטלער.

שחיטה-פראַגע אין גאַטהאַ

גערליץ, (יט"א) דער שטאָט-ראַט אין גאַטהאַ האָט מיט אַ מעהרהייט פון 17 שטימען געגען 14 (ביי 4 אָפּגעהאַלטענע) אָנגענומען דעם פאָרשלאָג פון די נאַציאָנאַל-סאָציאַליסטען וועגען פערבאָטען די יודישע שחיטה אין דער שטאָט. פאַר'ן פאָרשלאָג האָבען געשטימט די נאַציאָנאַל-סאָציאַליסטען, דייטש-נאַציאָנאַלע און די ווירטשאַפטס-פּאַרטיי, געגען — די סאָציאַל-דעמאָקראַטען, דעמאָקראַטישע פּאַרטיי און די קאָמוניסטען.

קורצע ידיעות פון א"י

ירושלים, (יט"א) די רעגירונגס-קאָמיסיע צו פאָרשען די פונאַנסיעלע לאַגע פון דער א"י-רעגירונג, וואָס גענעמען זיך איצט און א"י, פוהרט דורך אַ פאָרשונגס-רעזולטאַט אויבער פערשידענע שטעלן און ישובים.

ירושלים, (יט"א) דער הויך-קאָמוכאַר סער דזשאָן טשענסעלאָר האָט בעזוכט די אַרבעטער אויף דער רוטענבערג-סטאַציע בײַם ירדן, די אַטלוט-שטיבן-האַקערעטען און די חיפה'ער פּאָרט-אַרבעטער.

—=0§0=—

דער קאַנפליקט

מיט די טראַמוויי-אָנגעשטעלטע

די טראַמוויי-דירעקציע האָט, ווי בעקאַנט בדעה צו ענדערן די אַרבייטס-בעדינגונגען פון די טראַמוויי-אָנגעשטעלטע. אויף דעם באָדען איז ענטשטאַנען אַ קאָנפליקט, צוליב וואָס די טראַמוויי-אָנגעשטעלטע האָבען צייט געגעבען דער דירעקציע ביז'ן 13. ד.ח. אויף אַנ ענד-גילטיגען ענטפער, צי זי ציהט צוריק דעם פּראָיעקט. היות דיר. רינג איז ניט געווען אין לאָדז, וועט וועגען דעם פאַר קומען אַ געמיינזאַמע קאָנפערענץ היינט מאָנטאָג.

—.0.—

דער קאַנפליקט

מיט די טראַמוויי-אָנגעשטעלטע

די טראַמוויי-דירעקציע האָט, ווי בעקאַנט בדעה צו ענדערן די אַרבייטס-בעדינגונגען פון די טראַמוויי-אָנגעשטעלטע. אויף דעם באָדען איז ענטשטאַנען אַ קאָנפליקט, צוליב וואָס די טראַמוויי-אָנגעשטעלטע האָבען צייט געגעבען דער דירעקציע ביז'ן 13. ד.ח. אויף אַנ ענד-גילטיגען ענטפער, צי זי ציהט צוריק דעם פּראָיעקט. היות דיר. רינג איז ניט געווען אין לאָדז, וועט וועגען דעם פאַר קומען אַ געמיינזאַמע קאָנפערענץ היינט מאָנטאָג.

—.0.—

פון ספּארט-לעבען

לאדזער „חשמונאי" ווידער פינג-פאַנג מייסטער

געכטען איז פאָרגעקומען דער מעטש פאַר דעם מייסטער טיטעל פון פינג-פאַנג שפּיל, צווישען די לעצטע קעמפער די 2 „חשמונאי" שפּילער און 1 שפּילער פון „קדימה".

„חשמונאי" איז געווען פערטרעטען דורך זיינע 2 בעסטער שפּילער עדעלבוים און אינזעלשטיין, „קדימה" דורך איהר בעסטען שטילער גרינשטיין.

דער זיגער אין קאַמף איז געווען עדעלבוים, וועלכער איז אין אַ אויסערגעוועהנליכער פאָרם, נישט אָפּשרעקענדיג זיך אַפילו פאַר די בעסטע וועלט פינג-פאַנג מייסטער (ווי צ. ב. באַרנאַ).

עדעלבוים האָט בעזיגט ביידע זיינע געגנער אינזעלשטיין'ען 24:22, 21:14, 10:21, און גרינשטיין'ען 21:9, 16:21 און 21:15, אַזוי אַרום איז ער עדעלבוים מייסטער, און גלייכצייטיג אויך געווינען דעם מייסטער טיטעל פאַר זיין רעפּרעזענטירטן פעראיין „חשמונאי".

באקס-קאמף

„י.ק.פ." (לאָדז) — קרושע-ענדער (פּאַביאַניץ) 4:12

נעכטען 3.30 נ.מ. איז פּאַביאַניץ אין זאַל אויף זוויעזשיניעץ גאַס 3 פאָרגעקומען דער באָקס-קאַמף פאַר'ן בעכער, וועלכען ס'האָט געשפּענדעט דער עהרען-פּרעזעס פון לאָדזער באָקסער-קרייז-פּערבאַנד ה' קאָנענבערג. אין טורניר נעמען אָנטייל מעהרערע פערעיינען.

דער דאָזיגער קאַמף איז געווען דער ערשטער. עס האָבען געשפּילט „י.ק.פ." און „קרושע-ענדער".

אין דער פליגען-וואָג האָט פאַווראַק (י. ק. פ.) געוואָגען ביי פּאַלעצקי (קרושע-ענדער) אויף פּונקטען, 2:0.

אין דער הענער-וואָג געווינט מליגאַרטשיק (קרושע-ענדער) ביי לעשטשינסקי (י. ק. פ.) אויף פּונקטען, אויסגלייכענדיג 2:2.

אין דער פעדער-לייכטער וואָג, בעזיגט ספּאָדענקיעוויטש (י.ק.פ.) קליסן (קרושע-ענדער) אויף פּונקטן, און י.ק.פ. פיהרט שעהן 4:2.

אין דער לייכטער-וואָג זיגט כמיעלעוויסקי (י.ק.פ.) איבער קילאַנסקי (קרושע-ענדער) אויף פּונקטען, פּונקטען שטאַנד 6:2 פאַר „י.ק.פ."

אין דער האַלב-מיטעל וואָג בעזיגט באַנאַשיאַק (י.ק.פ.) קראַשעצסקי'ן (קרושע-ענדער) אויף פּונקטען, 8:2 פאַר „י.ק.פ.) באַנאַשיאַק האָט די גאַנצע צייט אַ שטאַרקע איבערוויכט.

אין דער מיטעל-וואָג פערשפּילט גאַרנטשאַרעק (י.ק.פ.) צו קוראָפּאַטווען (קרושע-ענדער) אויף פּונקטען, דער שטאַנד 8:4 פאַר „י. ק." פ. דער קאַמף איז געווען דער שעהנסטער פון טאָג.

אין דער האַלב-שווערער וואָג האָבען געקאָמפּט שטאַהל ! (י.ק.פ.) אַ יוד מיט הימער'ן (קרושע-ענדער), שטאַהל האָט די גאַנצע צייט אַ איבערוויכט איבער'ן געגנער און געפינט אויף פּונקטען, 10:4 פאַר „י.ק.פ."

געבאַפּט אַ געפעהרליכען באַנדיט,

וואס האט אויף זיין געוויסען פיל מאָרדען

(§) עהרענעלטען בענאַלט האָבען גנבים געפּרוּווט מאַכען אַנ'אַנפרוך אין מאַגאַזאַלטיר-סקלאַד אין שאָרעק. די גנבים האָבען שוין געהאַט אויסגעבראָכען דעם סקלאַד אין אינזומען דערנען זעען זיי געשטערט געוואָרען און זייער מלאכה אין זיי זענען אַנטלאָפען. פּאָלוצעי האָט זיי אָבער באַלד נאָכגעיאָגט און נאָך אַ קורצער שוסערס, בעת וועלכער אונער פון די באַנדומען האָט אויסגעשאָסען אויף דער פּאָלוצעי אַלע קוילען, זענען זיי געכאַפּט געוואָרען.

די אויספאָרשונג האָט געבראַכט סענסאַציאָנעלע רעזולטאַטען. עס האָט זיך געמעלדט אַרויסגעשטעלט, אַז אונער פון די גנבים געפּרוּווט מאַכען אַנ'אַנפרוך אין מאַגאַזאַלטיר-סקלאַד אין שאָרעק. די גנבים האָבען שוין געהאַט אויסגעבראָכען דעם סקלאַד אין אינזומען דערנען זעען זיי געשטערט געוואָרען און זייער מלאכה אין זיי זענען אַנטלאָפען. פּאָלוצעי האָט זיי אָבער באַלד נאָכגעיאָגט און נאָך אַ קורצער שוסערס, בעת וועלכער אונער פון די באַנדומען האָט אויסגעשאָסען אויף דער פּאָלוצעי אַלע קוילען, זענען זיי געכאַפּט געוואָרען.

די אויספאָרשונג האָט געבראַכט סענסאַציאָנעלע רעזולטאַטען. עס האָט זיך געמעלדט אַרויסגעשטעלט, אַז אונער פון די גנבים האָבען אָנגעקלאָגט אַ ברוך פון קאָמיסאַר פון דער היגער קראַנקען-קאַסע ה' לאַפּושאַנסקי, וועלכער עוסשערט אויף דער אינטערהענץ נכח נישט פאַלמעסען יודישע מתים ער גיט אָבער צו אַז דער דירעקטאָר דער קראַנקען-קאַסע.

(:) צו דער לאָדזער קהלה איז נעכטען אָנגעקומען אַ ברוך פון קאָמיסאַר פון דער היגער קראַנקען-קאַסע ה' לאַפּושאַנסקי, וועלכער עוסשערט אויף דער אינטערהענץ נכח נישט פאַלמעסען יודישע מתים ער גיט אָבער צו אַז דער דירעקטאָר דער קראַנקען-קאַסע.

צוליב טאַקטישע טעמים — שרייבט קאָמיסאַר לאַפּושאַנסקי — קאָן ער ניט אַרויסגעבען קיין ספּעציעלע פעראָרדנונג מען זאָל נישט פאַלמעסען יודישע מתים ער גיט אָבער צו אַז דער דירעקטאָר

מ'וועט פאלמעסען יודישע מתים

אויב מ'וועט נישט בעטן, אז מ'זאל דאס ניט טון

ענטפער פון קראַנקען-קאָמיסאַר אויף דער קהלה-אינטערענץ

(:) צו דער לאָדזער קהלה איז נעכטען אָנגעקומען אַ ברוך פון קאָמיסאַר פון דער היגער קראַנקען-קאַסע ה' לאַפּושאַנסקי, וועלכער עוסשערט אויף דער אינטערהענץ נכח נישט פאַלמעסען יודישע מתים ער גיט אָבער צו אַז דער דירעקטאָר

פון שפּיטאָל האָט פאַר איהם אויסגעדריקט זיין גרייטקייט אויף די ווענדונגען פון די קרובים פון די יודישע געשטאָרבענע אין שטיטאָל, נישט דורך צופיהרען קיין סעקציעס.

יודיש קינדער-שפּיטאל איז לאדז טרעט צו אויספּויען „לינת הצדק"

ה' מ. סארפ געשפּענדעט פאר דעם צוועק אַ פּלאַץ אויף פּאָמאַרסקאַ 19

(—) לאָדז גוטיגט זיך שוין לאַנג און אַ יידיש קינדער-שפּיטאָל. דער פּערשטענער פּילאַנטראָפּ הערמאַן קאָנס האָט נאָך מיט אַנ'ערך 20 יאָהר צוריק אַנגעזעהן די וווכמיגקייט דערכון און דעם שפּיטאָל און ראַדאָגעשטעט האָט טאַקע קאָנסטאַט אויסגעפּוט פאַר אַ יידישע קינדער-שפּ.טאָל. צוליב'ן מלחמה אויסברוך און דער שפּיטאָל אויפגעגעבן אַנגעגען צום מאַגיסטראַט און בין הונגט ענען מוז געפּלוגען אָהן אַ שפּיטאָל פאַר יידישע קינדער.

דער פּעראַיין „לינת הצדק", וואָס אין זין סטאַטוט איז פאַרגעזעהן אויסצוגיסען אַ שפּיטאָל פאַר יידישע קינדער, האָט זיך אָנגעגעבן פון דער אַלטער פון דער גרויסער אַקציע. ער וועט אָן, אַז אויף דעם געשפּענדעטען פּלאַץ פון דער פּראָיעקטירט די „לינת הצדק" פאַרוואַלטונג אַ שפּיטאָל פאַר אַ

לאָדזער טאָגעבלאַט

דער רעדאַקטאָר נעמט־אָן · פון 6 ביז 7 אין אָוונד
נישט בעשטעלטע מאַנוסקריפּטען ווערען נישט צוריקגעשיקט.

אַדרעס: „Lodzer Tageblat", Łódź, Piotrkowska 16 Skrz. poczt. 16
טעלעפאָנען: רעדאַקציע 100-57, אַדמיניסטראַציע 100-47

סך־הכל פון דער בודזשעט־סעסיע

דער סטם האָט שוין אָפּגעטון דו מוכטיגסטע אַרבעט. דער בודזשעט אין שוין אָפּגעשטימט געוואָרען און אַלע אַ לעזונגען און יעדער מאַכט שוין דעם חפל פון דעם אָפּגענאַגעגעם וועג.

„גאַזעטע פּאָלסקע" שרייבט:

„אַנזער מלוכה, ווי יעדעס אַנדערע לאַנד מיט אַן אָרגאַניזירטער ווירטשאַפט שטעהט אין פֿיער פון אַ שווערען ווירטשאַפטלכען קרזיזס. און פֿדי אויהב אויסצוהאַלטען דאַרף מען בעזונצען אַ גרוסע מאַראַלישע קראַפט, ווערכע מען האָן קודם כל אַרויסקריגען פון דער ערלכער אָפּשאַצונג פון דער ראַהאָנדער געפאַרד. די אָפּזוצע בעגנצט זיך מיט'ן מעמאָר אַרויסצוואַרפען אויף דער רעגירונג די שולד פֿונ'ם קרזיזס. דער מינוסטער מאַמושעווסקי און דער רעמערעגט פֿונ'ם בודזשעט דעפּוטאַט מערזינסקי האָבען אין זייער רעצלאַפּט אין בעזונדערט די דאָזיגע בעשולדיגונגען. מיר האָבען זיך דער וואַסם, אַז די לעטער פון אונזער פּוליטיק קאָנען נאָנץ נעוויס די כבד פון די אינצטיגע שווערגנגטעט, און דאָס און אַ גוטער יסוד צו בעראַכטען די מיטלען און די מאָטעגען, וועלכע וועלען ערמעגליכען זיך אָפּצוגעוועהנען פון אַלגעמיינען וועלט־קרי, איהם צו לאַקאַליזירען און עגרליך — צו בערערשען.

דער צווייטער מעטאָד פון דער אָפּאָזיציע און געוועזען פאַרצוואַרפען דער רעגירונג, אַז זי פֿונהרט אַ פֿערשוואַנדרושע ווירטשאַפט, דער יסוד פון דער דאָזיגער קרזיס און געוועזען דערזעלבער, וואָס יעדעס יאָהר בעת דער בודזשעטדעבאַטע און דער צוי — אַדרבצוי פֿיהרען פֿערשלאָגען, וועלכע האָבען דעם צוועק קינסטליך אויפֿצוזלאָזען די חוסות אין אַ קונסטלוכע פֿערקלעערונג פון די הוצאות. אַלץ פרי צו וויזען דער בעפֿעלקערונג, אַז מען פֿערטרעטנט די טעטער צאָהלער אין די אַרבעטערע שיכטען. דער מינוסטער מאַמושעווסקי האָט אין נאָמען פון דער רעגירונג גע־פֿיהרט דעם קאַמף מיט דער דאָזיגער דעמאַגאָגישער קרזיסקי פון בודזשעט". אין דאָס אויבערגע האָט געטון דער גע. מיערזינסקי. און די צייטונג פוהרט אויס, אַז אויצט זאָהט שוין די נאָנצע בעפֿעלקערונג, נאָנץ אָפּען דאָס דעמאָ־קראַטישע שפּיל פון דער אָפּאָזיציע.

די אָרדעקיש „נאַזאַטע וואַרשאַווסקאַ" מאַכט ווידער אַ סך הפל פון די „נוטע מנהגים", וואָס די סאַנאַציע האָט גע־וואָלט אַנצופֿיהרען אין סטם. די צייטונג שרייבט, אַז די סאַנאַציע האָט די נאָ־צע צייט געשריבען, אַז די אָפּאָזיציע האָט אַנגעגוואָרצעלט. און סטם זאָהר שעלכטע מנהגים, וועלכע מען דאַרף אויסר מ'ן חשורש זען און אָט קומט איצט דער ענדעקישער אָרגאַן אין מאַכט אַזאַ כך הפל:

„נאָר אַ פּאָר חדשים סטם האָן מען שוין לעכט אָפּשאַצען, צו די דאָזיגע התחייבות'ן זענען אַרפֿולט געוואָרען. אַפּילו דעם וואָס קוקט פון דער ווייטען אויף די סטם בעראַטונגען, און אויך זאָהר לעכט אַרויסצוטראָגען וועגען דעם אַנ'אורמיל.

דער סטודיום פון די סאַנאַטאָרישע זומען און סטם וואָלט געוועזען זאָהר משו־קאַוועט וואָרום אויך אויף דעם נעבעוט טרעפען זאַכען, וואָס קאָנען אַ בעראַשען די וועלט. געוועהנליך פֿונהרט זיך אין דער וועלט, אַז די מעההטס, פוהלענדיג די מאַכט אונטער אויהרע פוס, צוכעטט זיך אויס און איהרע אַרויסטרעטונגען מיט ראַהיגקייט, און ווערט נישט לעכט מיטגערעכנט מיט דער לעדענשאַפט: די דאָזיגע זאַכען זאָהט מען גוכער בײַ דער מוגדערהייט, בײַ דער אָפּאָזיציע, וועלכע און בעזונטיגט געוואָרען פון דער מאַכט. בײַ אונז און פּונקט קאַפּיטאַל. נישט פון אָפּאָזיציאָנעלען לאַגער פאַלען און סטם די ווערטער „בלאָף", „שקר", „אונבעראַכטווערטלוכקייט" און אַנדערע נאָר „שענערע" ווערטער, די אָפּאָזיציע קאָן זיך נישט לוצמירען מיט דער מער־הייט און שטאַרקע ווערטער. די שטאַר־קע ווערטער קומען שטענדיג אָנשטאָט די ווערטער קומען שטענדיג אָנשטאָט די אַרגומענטען, זי קומט דאָן, ווען עס פֿעהלט אויס גענדאָנק, בײַזערסט זיך, אַ סימן, אַז די בײַזט נישט געדענקט, זאָגט אַנ'אַלט שפּרוכוואָרט. און אַנדערע לענדער און פֿערהאָן אַנ'אונטערשיד צווי־שען אַ רעדע פון אַ דענגרונגס־פֿאַרשטע־הער און אַ רעדע פון אַ דעפּוטאַט. וואָס געהער צו דער רעגירונגס־מערהייט. דער מונוסטער קאָן זען אַ פוהרער פון דער פּאַרטע, אָבער, ווען ער רעדט אַלס מי־ניסטער, רעדט ער אַנדערש, ווי אַ רע־פּוזענטאַנט פון אַ פּאַרטע. לכל הפחות און דאָס אַזוי בנוגע דער פֿאָרם, אויס שוין נישט בנוגע דעם אונהאַלט. בײַ אונז זאָהט מען זיך אָפּט נישט דעם דאָזיגען אונטערשיד. מען זעהט אויך נישט קען אונטערשיד צווישען דער רע־דע פון אַ דעפּוטאַט וואָס נעמט אַ וואָרט און דער דעבאַטע און די רעדע פון קאָ־מוסיע־רעפֿעראַנט קנגער ערוואַרט נישט פֿונ'ם רעפֿעראַנט פון דער מעהרהייט אַנ'אויסערגעוועהנלוכע אָביעקטוועטיט, אָבער ווי עס זאָל נישט זען און ער דאָך אַ בערוכטס־אָפּגעפֿער, און דערפון פֿערגעסט מען אינגאַנצען. די מערהייט בענוצט זיך אויך מיט פֿערזאַלוכע דראָ־הונגען, אָבער צו וואָס דאַרף מען עס? מיר ווייסען דאָך אַלע זעהר גוט, וואָס אַ געוועזער טעל מענשען אין פֿעהנ אָפּצוטון. אָבער צו וואָס זאָל זיך רוהמען דערמיט".

—פּכ.

יודישע נייעס

—:o:—

ליפּסער רבי פאַהרט קיין ארץ־ישראל

אָסטראָוויעץ, (יט"א) דער הי־גער ליפּסקער רבי הרב ישראל דוד עפּשטיין, אַ זוהן פון אָזשאַראָווער רבי'ן איז אָפּגעפאָהרען קיין ארץ־ישראל, וואו ער וועט פערברענגען אַ לענגערע צייט.

יודישע ערד־קאָלאָניזאַציע אין עסטרייך

בערלין, (יט"א) אין אַ בריף צום דייטשען פערבאַנד פון געוועזען פּראָנט־סאָלדאַטען טיילט מיט די „אונ־יאָן פון די דייטש־עסטרייכישע יודען", אַז זי האָט בדעה, לויט'ן ביישפּיל פון די דייטש־יודישע פּראָנט־סאָלדאַטען צו־צוטרעטען צו אַנ'אַקציע פאַר קאָלאָניזי־רען יודען אויפ'ן באַדען אין עסטרייך. די אוניאָן בעט דערביי דעם פערבאַנד צו אינפאָרמירען זי וועגען זיינע ער־פאַהרונגען אויף דעם געביט. אין דעם בריף ווערט בעטאָנט, אַז די שטימונג פאַר דער אַקציע איז צווישען די עס־טרייכישע יודען אַ שטאַרק פּאָזיטיווע.

געשטאָרבען אַ יוד איז עלטער פון 120 יאָהר

פילאַדעלפיאַ, (יט"א) אין הי־גען מושב זקנים איז געשטאָרבען דער יוד אייזיק גליקסמאַן אין עלטער פון 120 יאָהר.

גליקסמאַן איז געבוירען געוואָרען אין 1811 אין רומעניען אין די צייטען פון נאַפּאָלעאָן דעם 1-טען.

קיין פילאַדעלפיאַ איז ער געקומען אין 1903, און מיט עטליכע יאָהר צו־ריק איז ער אָנגעקומען אין מושב־זקנים.

—()—

די „רויטע" קאַנקורענץ אויפ'ן וועלט־מאַרק

לאָזט זיך אויך שטאַרק פיהלען אינ'ם פּוילישען עקספּאָרט

(ספּעציעל פאַר „לאָדזער טאָגעבלאַט") —:— פון יעקב סירשבוים (דאַנציג).

צו דעם אַלגעמיינעם שווערען ווירט־שאַפטלוכען קרזיזס, און וועלכען פּוילען לעדט, האָט זי אויסצושטעהן אַ געפעהר־לוכע קאָנקורענץ מצד דעם „רויטען שכן" — סאָוויעט־רוסלאַנד.

בײַ די אונגעמאַרטיגע ווירטשאַפטלוכע בעדינגונגען, און וועלכער סאָוויעט־פאַר־באַנד געפינט זיך, אַלס פּרוווילעגירטע מליצה; דורכ'ן אָפּשאַפען דאָס פּרוואַט־אונעמטום, דורכ'ן אַדורכפֿיהרען די צוואַנגס־קאָלעקטיווזאַציע פון דער לאַנד־ווירטשאַפט און די מאָנאָפּאָלזירונג פון נאַציען אויסלאַנד־עקספּאָרט — אַז, נאָמערלוך, די סאָוויעט־ווירטשאַפט און דעם זעהר גונסטיגען מצב, צו קענען צעזאַרפען מאַסענוויז די עקספּאָרט־סחורות אויפ'ן וועלט־מאַרק און צעברע־כען די מאַרק־פּרייזען.

אָט דער אומשטאַנד האָט נאָך מעהר פֿערשאַרפט דעם שווערען קרזיזס און פּוילישען עקספּאָרט פון האָלץ, צוקער, נאַפֿט, תבואה און אַנדערע ווירטשאַפט־לוכע פּראָדוקטען. די סאָוויעט־שוטפ־שפּאַצירען אובער אַלע ימים, דער אָפּ־זאַץ אין בעזונדערס שטאַרק און דעמט לאַנד, ענגלאַנד, אומאַליען, האָלאַנד א. אַז. וו.

די פּוילישע צוקער־פּראָדוקציע און געוועזען שטאַרק אָנגעוועזען אויפ'ן ענגלי־שען מאַרק. די ענגלישע אומפּאַרטעריען האָבען זאָגאַר געגעבען פּאָראַוויס, בײַם אָנהויב פון דער יעהרלוכער צוקער־קאַמפּאַניע, גרעסערע קרעדיטען, כדי די פּוילישע צוקער־פּראָדוקטען, זאָלען האָ־בען די מעגלוכקייט אַנצוקויפֿען פּראָ־קעס און צאָהלען דאָס אַרבייטס־לוין מיט די עקספּאָרט־הוצאות.

הײַ־יאָהר און עגמשטאַנען אַ שווערע צוקער־קרזיזס. דער גאַנצער ענגלישער מאַרק און פֿערפֿלוצט מיט רוסישען צוקער. רוסלאַנד וויל וואַרפען צוויי מיל־יאָן טאָן און רואַנזיגען אַלע עקספּאָר־טערען: קובאַ, דייטשלאַנד, בעלגיען און, בעזונדערס פּוילען. נאַטורלוך, האָט דאָס אַ ווירקונג אויפ'ן מאַרק־פּרייז, וואָס מען מוז בערקלעגערן. ווי מען גוט אי־בער, וועלען די ענגלענדער שוין נישט נעמען די פּוילישע צוקער־עקספּאָרטערען קנין געלד און פֿאַראויס, ווייל זיי קענען עס בעקומען און ענגלאַנד צו בעצאָהלען ערשט נאָך דער לוסערונג.

אויך אויפ'ן האָלץ־מאַרק און נישט בעסער. דייטשלאַנד האָט נישט געוואָלט בעגנען דעם ערשטען ס. ח. דעם האָלץ־אָפּמאַך מיט פּוילען און די אַנדערע אומ־פּאַרט־לענדער זענען פֿערפֿלוצט מיט רי־סישע האָלץ־טראַנספּאָרטען.

אַ פֿאָלקס־ווערטעל זאָגט: „האַנדעלס־שאַפט און נישט קען ברודערשאַפט". עס זענען דאָ אַ רויה לענדער, מיט וועלכע סאָוויעט־רוסלאַנד האָט זאָגאַר נישט קען ריפּלאָמאַטישע בעצוהונגען, און דאָך מאַכט מען דאָרט נאָנץ גוטע גע־שעפטען, און פּוילען, וואָס האָט שוין יוו עס און נאָרמירט די פּאָלוטישע־ריפּלאָ־מאַטישע בעצוהונגען מיט דעם מזרח־שלען, האָט נאָך אַלץ נישט קען האַנ־דעלס־אָפּמאַך, וואָס זאָל רעגולירען די ווירטשאַפטלוכע בעצוהונגען, און וועלכען מען פּוהלט און פּוילען. בעזונדערס און דער לאַדזער מעקסטיל־אינדוסטריע, אַזאַ נויטווענדיגקייט.

וואָלט געוועזען אַ האַנדעלס־אָפּמאַך צווי־שען פּוילען און סאָוויעט־רוסלאַנד — וואָלט מען אפשר אויך קענען רעגולירען די געאָגראַפיטיגע בעצוהונגען אַלס אַגראַר־עקספּאָרטערען און אויסלאַנד.

אַ שמיעל התחלה צווישען די בוידע לענדער איז שוין געמאַכט געוואָרען: עס זענען שוין אָפּגעשלאָסען געוואָרען אַנ־אָפּמאַך, וואָס רעגולירט דעם טראַנזיט־פֿערקעהר און אַנ'אָפּמאַך וועגען אַ דיריעק־יאָן טאָן און רואַנזיגען אַלע עקספּאָר־טערען: קובאַ, דייטשלאַנד, בעלגיען און, בעזונדערס פּוילען. נאַטורלוך, האָט דאָס אַ ווירקונג אויפ'ן מאַרק־פּרייז, וואָס מען זאָגען, אַז ס'זענען נישטאָ קנין פּלוס; אויב מען ווייל, קען מען זיך קלאָגען פֿערקעהרט אויף ציפֿיל פּלוס; נאָר אַ פֿאַקט איז אַז בײַ ידערען קומען אויס הספּקות, ווי אַזוי מ'דאַרף אויסלוגען. צו דעם דאָ־זיגען צושטאַנד פון תוהו ובוהו געהט אויצט דער יודישער ווינסענשאַפטלוכער אינסטיטוט מאַכען אַ סוף.

אַ דאַנק דעם, וואָס דער „ווא" האָט זענען אָפּטעלגונגען פּמעט און אַלץ לעג, דער, האָט ער אַ מעגלוכקייט דורכצו־פֿיהרען די פֿעראַנטהייטלוכונג און אַנ'־אינטערנאַציאָנאַלען פֿערגעס. אויף פּסח־צייט רופֿט דער אונסמוטיט אויף צוויי אָרטאָגראַפישע קאָנפֿערענצען — איינע און ווילנע און איינע אין ניו־יאָרק, וואו אַלץ שטרעטיגע פּונקטען פון יודי־שען אויסלנד וועלען געזען אַרומגערעדט ווערען. אַ דריטע קאָנפֿערענץ וועט פֿאָר־קומען אַבונעל שפּעטער און אַרגעמענטירן די דעקאָמענדאַציעס פון די דאָזיגע קאָנ־פֿערענצען וועלען אויסגעשטומט ווערען און דער פּוילאָלאָגישער סעקציע פון יוו"ע, וועלכע דאַרף, לויט'ן בעשלוס פון דער צענטראַלער פֿערוואַלטונג פון יוו"ע, צו סופּות 1931 צושטעלען שוין דעם ענדגולטיגען טעקסט פון די אויסלענ־דיקנות. דערויף וועט דער אינהייטלוכער יודישער אויסלענ אַרבען אין קראַפֿט און וועט זיכער באַלד אָנגענומען ווערען סט אין די שולען, סט אין די בוכער און אין דער פּרעסע.

דער יוו"ע האָט געטון דאָס גוטען. בײַ עס זאָל נאָך בוז די קאָנפֿערענצען קענען דורכגעפֿיהרט ווערען אַ גרונטיגע דיסקוסיע. צו דעם צוועק איז אַרויס אַ בוך פון דעכער הונדערט זייטען, וואָס ברענגט אַרטיקלען פון אַלט מחברים וועגען אַלע פֿראַגען פון אָרטאָגראַפֿיע. ווער עס לעזט איבער דאָס דאָזיגע בוך, בעקומט אויך אַנ'אַלגעמיינע פֿאָרשטע־לונג וועגען דעם, אויף וועלכע יסודות דער יודישער ראַיאָסלענ קען זיך בכלל שטוצען. בוז די: קאָנפֿערענצען וועט אַרויס נאָך אַ צווייטע בראָשור מיט צוגאַב־פֿאָרשלאָגען.

אויף אַזאַ אופן קאָן מען האָפען, אַז נאָך און משך פון הענטיגען יאָהר וועט פּראַקטיזירט ווערען דער אינהייטלוכער יודישער אויסלענ.

וועגען אַנ'איינהייטליכען יודישען אויסלייג

ספּעציעלע קאָנפֿערענץ פון יוו"א

ווער עס האָט נאָר צו טון מיט יודי־שרייבען — אַ לערער אָדער אַ תלמיד, אַ שרייבער, אַ זשורנאַליסט צו אַ זעצער, — יעדער ווייס צו דערצעהלען וועגען דער שווערער מאַטעריע, וואָס מ'האָט דערבײַ. ווייל מען, קען מען זאָגען, אַז ס'זענען נישטאָ קנין פּלוס; אויב מען ווייל, קען מען זיך קלאָגען פֿערקעהרט אויף ציפֿיל פּלוס; נאָר אַ פֿאַקט איז אַז בײַ ידערען קומען אויס הספּקות, ווי אַזוי מ'דאַרף אויסלוגען. צו דעם דאָ־זיגען צושטאַנד פון תוהו ובוהו געהט אויצט דער יודישער וויסענשאַפטלוכער אינסטיטוט מאַכען אַ סוף.

די פֿאַכלייט האָבען זיך געדאַרפט פֿרעגען אונטערעסירען און אויספֿאָרשען, צו עס וואָלט שוין נישט געווען צייט אויך אָפּ־צושלוסען אַ האַנדעלס־אָפּמאַך מיט אַנ־דעלס־רוסלאַנד?

ווערען אַנ'איינהייטליכען יודישען אויסלייג

ספּעציעלע קאָנפֿערענץ פון יוו"א

אַ דאַנק דעם, וואָס דער „ווא" האָט זענען אָפּטעלגונגען פּמעט און אַלץ לעג, דער, האָט ער אַ מעגלוכקייט דורכצו־פֿיהרען די פֿעראַנטהייטלוכונג און אַנ'־אינטערנאַציאָנאַלען פֿערגעס. אויף פּסח־צייט רופֿט דער אונסמוטיט אויף צוויי אָרטאָגראַפישע קאָנפֿערענצען — איינע אין ווילנע און איינע אין ניו־יאָרק, וואו אַלע שטרעטיגע פּונקטען פון יודי־שען אויסלנד וועלען געזען אַרומגערעדט ווערען. אַ דריטע קאָנפֿערענץ וועט פֿאָר־קומען אַבונעל שפּעטער און אַרגעמענטירן די דעקאָמענדאַציעס פון די דאָזיגע קאָנ־פֿערענצען וועלען אויסגעשטומט ווערען און דער פּוילאָלאָגישער סעקציע פון יוו"ע, וועלכע דאַרף, לויט'ן בעשלוס פון דער צענטראַלער פֿערוואַלטונג פון יוו"ע, צו סופּות 1931 צושטעלען שוין דעם ענדגולטיגען טעקסט פון די אויסלענ־דיקנות. דערויף וועט דער אינהייטלוכער יודישער אויסלענ אַרבען אין דער פּרעסע און אין די שולען, סט אין די בוכער און אין דער פּרעסע.

דער יוו"ע האָט געטון דאָס גוטען. בײַ עס זאָל נאָך בוז די קאָנפֿערענצען קענען דורכגעפֿיהרט ווערען אַ גרונטיגע דיסקוסיע. צו דעם צוועק איז אַרויס אַ בוך פון דעכער הונדערט זייטען, וואָס ברענגט אַרטיקלען פון אַלט מחברים וועגען אַלע פֿראַגען פון אָרטאָגראַפֿיע. ווער עס לעזט איבער דאָס דאָזיגע בוך, בעקומט אויך אַנ'אַלגעמיינע פֿאָרשטע־לונג וועגען דעם, אויף וועלכע יסודות דער יודישער ראַיאָסלענ קען זיך בכלל שטוצען. בוז די: קאָנפֿערענצען וועט אַרויס נאָך אַ צווייטע בראָשור מיט צוגאַב־פֿאָרשלאָגען.

אויף אַזאַ אופן קאָן מען האָפען, אַז נאָך און משך פון הענטיגען יאָהר וועט פּראַקטיזירט ווערען דער אינהייטלוכער יודישער אויסלענ.

שווערער קריזיס אין דיאַמאַנטען־אינדוסטריע

צווינגט יודען איבערצוגעהן צו אַנדערע פּרנסות

אָנשטאָט איין יודישער צענטער אין אַנטווערפּען, ענטשטעהען פיל יודישע ישובים אויף דער בעלגישער פּראָווינץ. - פון שלייפען דיאַמאַנטען צו קויהלען־גראָבען. — פאָלקס־קיכעס, פאָלקס־בענק און מצות־אַקציעס פאַר די הינגערנדיגע יודישע משפחות.

(אַ בריף פון בעלגיען צום „לאָדזער טאָגעבלאַט") —:— פון י. פּוס

אונ'ם עקאָנאָמישען לעבען פון בעל־גוישען יודענטום קומט טאַטשעס פאָר ממש אַנ'אויבערגעהרענוש. אונשטאָט די פּוי־איטענגע יודישע פּרנסות, דעם דיאַמאַנט מסחר און פּראָדוקציע און אַנטוועדען און דער אויסאַרבעטונג פון בעטעלעך און ברוסעל — געמען זיך אויצט די בעל־גוישע יודען צו בל מיני אַרבעטען און נעשעפטען, וואָס זענען בוז'ן הענטיגען טאָג אַנגעשטאַנען בלויז אין נישט־יודישע הענד.

די נײַע יודישע פּרנסות ברענגען צו אַנ'אויסשפּרייטונג פון יודישען ישוב און אַ גאַנצע רייה שטעט און שטעטלעך, וואו עס האָט זיך בײַ־אויצט קען אַזאַ יוד נישט געפֿונען די נײַע יודישע תּוש־בים אָרדענען זיך דאָ אַזאַ נישקשה'דיגע. עס טרעפֿען אַפּילו פאַלען, וועו יודישע יונגעלײַט אַסומולירען זיך אונגאַנצען צו דער אָרטיגער בעפֿעלקערונג און זיי־ענגע עטלוכע יאָהר און דער נישט־יודישער סביבה און אַ האַרצוגער בע־צוהונג מיט זענע נישט־יודישע שכנים און חברים, אָפּגערוסען פון דער יודי־שער געזעלשאַפט, האָבען זיי חתונה מיט קריסטלוכע פרוען און רעסען אַ־בער זענערע בעצוהונגען מיט דעם יודענ־טום.

אַ דאַנק דעם צוואַיפֿק פון דער יודי־שער בעפֿעלקערונג אונדז דאָזיגע „יודי־שע אינזלען" הויבט זיך אָן בוסלעבוויז אַ יודיש געזעלשאַפטלוך לעבען און אַזוי שאַפען זיך נײַע זאַמעלפּונקטען פאַר יו־דישער אומגראַציע און בעלגיען.

שטאַרק פֿערשפּרעט האָט זיך לעצ־טענס די פּרעדערע און מאַרק־פֿאָהרערע בײַ די בעלגישע יודען. הענט צו טאָג און נישט פֿערהאָן קען יריד, אָדער מאַרק טאָג און פֿערוואָרפֿענסטען בעל־גוישע שמעטעל, וואו מען זאָל נישט בעגעגענען אַ הענטיש יודיש פּנים. די יודיש מאַרק־כאַהרער זענען אַפּילו אַר־נאַנזירט און אינגעגעם פּראָפֿעסיאָנע־לען פֿעראַטן און האַלטען זיך שטאָל. און אינזען בײַ זער שווערער, אָבער רעלאַטיוו זיכערער פּרנסה, בפּרט און איצטיגער צעט פון אַלגעמיינעם קרי־זיס.

אויך די צאָהל יודישע קויהלענגרע בער האָט זיך לעצטענס פֿערגרעסערט. דער יודישער אַרבעטער, קומענדיג און קויהלענגרוב און דער נעגענד פון לומ־בורג, אָדער שאַרלערוא, האָט שוין עט־לוכע יאָהר פֿרוהער מומנעמאַכט אַלע שבעה מדירי־ניהנום אַלס שוואַרצער אַרבעטער, אָדער אַפּילו אַלס דיאַמאַנ־טען־אַרבעטער און אַזוי אַרום שרעקט אַר זיך נישט מעהר ווי אַמאָל פאַר דעם קויהלענגרוב. פֿערהאָן הענטיגע צענטען און שאַרלערוא יודישע קויהלענגרעבער ספּעציאַלוסטען מוט אַ פּאַכמענישער אויספּלוזונג און לאַנג־יעהרינער ער־פֿאַהרונג און דער פּראָדוקציע פון די „שיראַצע דיאַמאַנטען", וועלכע זענען שטאָלץ אויף זער נען, אָדער צעהן־יעהרינען „סמאַזש", און ווילען בישום אופן נישט בײַטען זיער אַרבעט, צו וועלכער זיי זענען צוגע־וואוינט און פאַר וועלכער זיי בעקומען אויך לרוב נישט שלעכט בעצאָהלט — אַנטקעגען אַנדערע אַרבעטען און פאַבר־קען.

די יודישע קויהלען־אַרבעטער און שוואַר־אונדוסטריע אַרבעטער זענען צום גרעסטען טעל אַרענגעקומען קען בעל־גיען פון דעמשען רוהר־געבעט, האָבענ־דיג הונגער זיך אַנ'אַרבעטערגאַנג. דערפאַר האָבען זיי אייסיויר, זענען צוגעפּאַסט צו די לעבענס־בעדינ־גונגען פון אַנדוסטריע־אַרבעטער און פֿערלאָזען נישט אַזוי גוך זער אַרבעטס־פּלאַץ. צוליב דעם שאַדן, די יודישע אַרבעטער און בעלגישען אונדוסטריע־געבעט אַ באַזוס פאַר נײַע פּראָדוקטיווע יודישע ישובים.

עס הערשט אָבער אין די אַלע מקו־מות אַ גרויסער מאַנגעל און אונטעלעק־טועלע בוחות. נאָר זעלטען בעקומט מען צו זעהן אַ יודישע צעטונג, און אָפּט געהען צוועק יאָהרען, אַנדער עס אָנט־ווינקעלט זיך דאָס וואַסער, ס'אַז געזעל־שאַפטלוך לעבען.

די נײַע יודישע ישובים און בעלגיען האָבען אין איצטיגען מאָמענט אַזש צוויי צענטערען: דאָס זענען די שטעט לעוש און שאַרלערוא — וואו עס גע־פֿינען זיך שוין די גוטיגע יודישע אינ־סטיטוציעס אַפּילו מיט די פֿערשודענע פּאַרטיען, פּונקט ווי אין פּוילישען שטעטעל.

צוליב דעם מורא'דיגען קרזיזס און דער דיאַמאַנטען־אינדוסטריע האָט דער אונטערנאַציאָנאַלער סנדיקאַט פון די דיאַמאַנטען־סוחרים און פאַבריקאַנטען בעשלאָסען דורכצופֿיהרען אַ בעגרענעצונג פון רען פּראָדוקציע אויף 50 פּראָצענט. פאַר דעם יודישען אַרבעטער בעדייט דער דאָזיגער בעשלוס אַ פֿערבאָט צו אַרבעטען און משך פון דרײַ חדשים פון קיטענדען האַלבען יאָהר.

שוין אָפּגערעדט דערפון, וואָס הונ־דערט יודישע משפחות הונגערן שוין זעט חדשים און קענען נישט געפֿינען קען אַנדערן מקור פּרנסה אויסער דעם „מענדעל" — וועט דאָס געזעלשאַפטלע אָפּשטעלע. פון דער אַרבעט בײַטענען פּיש צו אַ מהומה און דער אַנטוועד־פּעניער יודישער בעפֿעלקערונג.

די „גענטראַלע" פאַר צדקה און סאָ־ציאַלער הילף שטעהט אָנטעבונג, ווייל דער קרזיזס האָט זעהר שווער געטראָ־פֿען אַלע אויהרע מומנלודער. עגדלי־גער רעכט דיאַמאַנטאַרען צווישען זיי דאָס אָנגעזעהענסטע דאָבען באַנ־קראָפּוט. דערפאַר מומעלט זיך אויצט אין אַנטווערפּען מפּח נײַע דולפּס־אונ־סטוטיציעס: פאָלקסקובען וכדומה.

פון די אַלע פּלענער און שוין אַזוי פּלאַן פּמעט אונגעגאַנגען פֿערוואַרקלוכט געוואָרען. דאָס איז די גרונדונג פון אַ יודישען מאַלס־באַנק.

די יודישע דיאַמאַנטאַרען, וועלכע זע־ען אַ דאַנק זערע קלוגען און פּער־אַ נאַנצע רייה שטעט און שטעטלעך, וואו עס האָט זיך בײַ־אויצט קען אַזאַ יוד נישט געפֿונען די נײַע יודישע תּוש־בים אָרדענען זיך דאָ אַזאַ נישקשה'דיגע. עס טרעפֿען אַפּילו פאַלען, וועו יודישע יונגעלײַט אַסומולירען זיך אונגאַנצען צו דער אָרטיגער בעפֿעלקערונג און זיי־ענגע עטלוכע יאָהר און דער נישט־יודישער סביבה און אַ האַרצוגער בע־צוהונג מיט זענע נישט־יודישע שכנים און חברים, אָפּגערוסען פון דער יודי־שער געזעלשאַפט, האָבען זיי חתונה מיט קריסטלוכע פרוען און רעסען אַ־בער זענערע בעצוהונגען מיט דעם יודענ־טום.

אַ דאַנק דעם צוואַיפֿק פון דער יודי־שער בעפֿעלקערונג אונדז דאָזיגע „יודי־שע אינזלען" הויבט זיך אָן בוסלעבוויז אַ יודיש געזעלשאַפטלוך לעבען און אַזוי שאַפען זיך נײַע זאַמעלפּונקטען פאַר יו־דישער אומגראַציע און בעלגיען.

שטאַרק פֿערשפּרעט האָט זיך לעצ־טענס די פּרעדערע און מאַרק־פֿאָהרערע בײַ די בעלגישע יודען. הענט צו טאָג און נישט פֿערהאָן קען יריד, אָדער מאַרק טאָג און פֿערוואָרפֿענסטען בעל־גוישע שמעטעל, וואו מען זאָל נישט בעגעגענען אַ הענטיש יודיש פּנים. די יודיש מאַרק־כאַהרער זענען אַפּילו אַר־נאַנזירט און אינגעגעם פּראָפֿעסיאָנע־לען פֿעראַטן און האַלטען זיך שטאָל. און אינזען בײַ זער שווערער, אָבער רעלאַטיוו זיכערער פּרנסה, בפּרט און איצטיגער צעט פון אַלגעמיינעם קרי־זיס.

אויך די צאָהל יודישע קויהלענגרע בער האָט זיך לעצטענס פֿערגרעסערט. דער יודישער אַרבעטער, קומענדיג און קויהלענגרוב און דער נעגענד פון לומ־בורג, אָדער שאַרלערוא, האָט שוין עט־לוכע יאָהר פֿרוהער מומנעמאַכט אַלע שבעה מדירי־ניהנום אַלס שוואַרצער אַרבעטער, אָדער אַפּילו אַלס דיאַמאַנ־טען־אַרבעטער און אַזוי אַרום שרעקט אַר זיך נישט מעהר ווי אַמאָל פאַר דעם קויהלענגרוב. פֿערהאָן הענטיגע צענטען און שאַרלערוא יודישע קויהלענגרעבער ספּעציאַלוסטען מוט אַ פּאַכמענישער אויספּלוזונג און לאַנג־יעהרינער ער־פֿאַהרונג און דער פּראָדוקציע פון די „שיראַצע דיאַמאַנטען", וועלכע זענען שטאָלץ אויף זער נען, אָדער צעהן־יעהרינען „סמאַזש", און ווילען בישום אופן נישט בײַטען זיער אַרבעט, צו וועלכער זיי זענען צוגע־וואוינט און פאַר וועלכער זיי בעקומען אויך לרוב נישט שלעכט בעצאָהלט — אַנטקעגען אַנדערע אַרבעטען און פאַבר־קען.

די יודישע קויהלען־אַרבעטער און שוואַר־אונדוסטריע אַרבעטער זענען צום גרעסטען טעל אַרענגעקומען קען בעל־גיען פון דעמשען רוהר־געבעט, האָבענ־דיג הונגער זיך אַנ'אַרבעטערגאַנג. דערפאַר האָבען זיי אייסיויר, זענען צוגעפּאַסט צו די לעבענס־בעדינ־גונגען פון אַנדוסטריע־אַרבעטער און פֿערלאָזען נישט אַזוי גוך זער אַרבעטס־פּלאַץ. צוליב דעם שאַדן, די יודישע אַרבעטער און בעלגישען אונדוסטריע־געבעט אַ באַזוס פאַר נײַע פּראָדוקטיווע יודישע ישובים.

עס הערשט אָבער אין די אַלע מקו־מות אַ גרויסער מאַנגעל און אונטעלעק־טועלע בוחות. נאָר זעלטען בעקומט מען צו זעהן אַ יודישע צעטונג, און אָפּט געהען צוועק יאָהרען, אַנדער עס אָנט־ווינקעלט זיך דאָס וואַסער, ס'אַז געזעל־שאַפטלוך לעבען.

די נײַע יודישע ישובים און בעלגיען האָבען אין איצטיגען מאָמענט אַזש צוויי צענטערען: דאָס זענען די שטעט לעוש און שאַרלערוא — וואו עס גע־פֿינען זיך שוין די גוטיגע יודישע אינ־סטיטוציעס אַפּילו מיט די פֿערשודענע פּאַרטיען, פּונקט ווי אין פּוילישען שטעטעל.

צוליב דעם מורא'דיגען קרזיזס און דער דיאַמאַנטען־אינדוסטריע האָט דער אונטערנאַציאָנאַלער סנדיקאַט פון די דיאַמאַנטען־סוחרים און פאַבריקאַנטען בעשלאָסען דורכצופֿיהרען אַ בעגרענעצונג פון רען פּראָדוקציע אויף 50 פּראָצענט. פאַר דעם יודישען אַרבעטער בעדייט דער דאָזיגער בעשלוס אַ פֿערבאָט צו אַרבעטען און משך פון דרײַ חדשים פון קיטענדען האַלבען יאָהר.

שוין אָפּגערעדט דערפון, וואָס הונ־דערט יודישע משפחות הונגערן שוין זעט חדשים און קענען נישט געפֿינען קען אַנדערן מקור פּרנסה אויסער דעם „מענדעל" — וועט דאָס געזעלשאַפטלע אָפּשטעלע. פון דער אַרבעט בײַטענען פּיש צו אַ מהומה און דער אַנטוועד־פּעניער יודישער בעפֿעלקערונג.

די „גענטראַלע" פאַר צדקה און סאָ־ציאַלער הילף שטעהט אָנטעבונג, ווייל דער קרזיזס האָט זעהר שווער געטראָ־פֿען אַלע אויהרע מומנלודער. עגדלי־גער רעכט דיאַמאַנטאַרען צווישען זיי דאָס אָנגעזעהענסטע דאָבען באַנ־קראָפּוט. דערפאַר מומעלט זיך אויצט אין אַנטווערפּען מפּח נײַע דולפּס־אונ־סטוטיציעס: פאָלקסקובען וכדומה.

פון די אַלע פּלענער און שוין אַזוי פּלאַן פּמעט אונגעגאַנגען פֿערוואַרקלוכט געוואָרען. דאָס איז די גרונדונג פון אַ יודישען מאַלס־באַנק.

די יודישע דיאַמאַנטאַרען, וועלכע זע־ען אַ דאַנק זערע קלוגען און פּער־

לאדזן
16 פעברואר 1931
זון אויפגאנג: 6.54
זון אונטערגאנג: 4.47
מאנטאג
כ"ט
שבט תרצ"א
פ' תרומה

אונגלויבליכע, אבער אמת'ע געשיכטע

א לאדזער יונגעל שטארבט איז אננא מאריא-שפיטאל. מען פיהרט איהם אהיים. אויף די דראשקע ווערט ער לעבעדיג און דערנאך שטארבט ער

(—) לאדז קאכט אויעט מיט א מעשה נורא.

פאסורט האט די געשיכטע און א יו-דישער פאמיליע האראוויץ אויף בזשע-זשינער 21. מיט עטלוכע טעג צוריק האט זיין 10-יעהריגע משה'לע פון דער העלער הויט ארויס בעקומען אנ'אמאק פון דער שלעפע-קושקע און מ'האט דאס קראנקע יונגעל אפגעפיהרט אין שפיטאל אננא מאריא. דארט האט מען איבער'ן יונגעל דורכגעפיהרט אנ'אפעראציע, וועל-כע האט זיך אטננעגעבען, אבער אין א פאר טעג ארום זענען עניטשטאנען קאמ-פלוקאציעס. דער מצב פון קראנקען האט זיך שטארק פערגרעסערט.

די טעג האט מען דעם פאטער פון קראנקען יונגעל מיטגעטיילט, אז די מו-גוטען זענען געצעהלטע. א פערצווייפעל-טער איז האראוויץ אויעק און שפיטאל, וואו ער האט שוין געטרעפען זיין קינד אין א בעוואסטלאזען צושטאנד, אהן סימנים פון לעבען. האראוויץ האט נישט געוואלט ווארטען אויפ'ן דאקטער, ער זאל אמטליך פעסטשטעלען דעם טויט. ער האט ערקלערט, אז ער וויל דאס קינד אהיימנעמען און אויפ'ן איינגעהן חשבון עס מקבר זיין. דערויף האט דער פער-צערטער פאטער מיט א פערקלעמט הארץ ארויסגעטרעגען דאס טויטע קינד זיינס נאכעמערהויז אונטער'ן פאלטא און אויף א דראשקע אויהם אהיימגע-פיהרט אויף בזשעזשינער 21.

אין מומען פאהרען האט דער שמע-טער קערפער פון'ם מוטען יונגעלע פלוצ-לינג זיך אנגעהויבען פאמעלוך צו בעוועגען. זענענדיג זוכער, אז ער פיהרט א פר-מינען, האט האראוויץ א צומער געטאן, דערפיהלענדיג, וויי זיין טויט קונד רירט זיך.

אז די דראזשקע האט זיך שוין געפו-גען אויף דער בזשעזשינער גאס, האט דאס יונגעלע ארויסגעשפארט דעם קאפ פון פאטער'ס פאלטא און אויסגעשריגען: — טאטעשי, וואס איז דאס?

מורא'דיג אויפגעגעשראקען, האט דער פאטער אפגעשטעלט די דראשקע און ארטנגעלאזען ווי א וואהנזינניגער מומ'ן יונגעל און א נאהענטער אפטיק.

— מענשען קרוין, מיין זוהן איז פון טויט לעבענדיג געווארען... תחית המתים אויפגעשטאנען... צו לעבט ער ווידקלוך, זאגט! איך ווער משגע...

דאס אלץ האט דער פאטער אויסגע-שריגען ווי נישט מיין זיין קול און גע-פאלען דעם אפטיקער צו דו פיס.

דער אפטיקער האט אנגענומען דעם קינד'ס רופ און פעסטגעשטעלט, אז ער קלאפט.

דאס לעבענדיג געווארענע יונגעל האט מען געמאכט א „זאטשיק" און מ'האט אזהם אהיימגעפיהרט. א גאנצען מעת-לעת פאהרט בזשעזשינער 21.

אין דער צייט האט דער שמע-טער קערפער פון'ם מוטען יונגעלע פלוצ-לינג זיך אנגעהויבען פאמעלוך צו בעוועגען. זענענדיג זוכער, אז ער פיהרט א פר-מינען, האט האראוויץ א צומער געטאן, דערפיהלענדיג, וויי זיין טויט קונד רירט זיך.

אז די דראזשקע האט זיך שוין געפו-גען אויף דער בזשעזשינער גאס, האט דאס יונגעלע ארויסגעשפארט דעם קאפ פון פאטער'ס פאלטא און אויסגעשריגען:

— טאטעשי, וואס איז דאס?

מורא'דיג אויפגעגעשראקען, האט דער פאטער אפגעשטעלט די דראשקע און ארטנגעלאזען ווי א וואהנזינניגער מומ'ן יונגעל און א נאהענטער אפטיק.

— מענשען קרוין, מיין זוהן איז פון טויט לעבענדיג געווארען... תחית המתים אויפגעשטאנען... צו לעבט ער ווידקלוך, זאגט! איך ווער משגע...

דאס אלץ האט דער פאטער אויסגע-שריגען ווי נישט מיין זיין קול און גע-פאלען דעם אפטיקער צו די פיס.

דער אפטיקער האט אנגענומען דעם קינד'ס רופ און פעסטגעשטעלט, אז ער קלאפט.

דאס לעבענדיג געווארענע יונגעל האט מען געמאכט א „זאטשיק" און מ'האט

טאג-בראניק

שאצונגס-קאמיסיעס אמטירען ביז סוף יאהר

די לארזער בונגאניע-קאמער האט דער-האלטען א פערארדנונג, לויט וועלכער עס ווערען פערלענגערט די מאנדאטען פון די מומנלודער פון די שאצונגס-און אפשלאציע-קאמיסיעס פאר'ן פער-מעגענס-שטייער. די מאנדאטען ווערען פערלענגערט ביז'ן 31. דעצעמבער 1931.

243 הייזער ווערען קאנאליזירט

די קאנאליזאציע-אפטיילונג האט שוין אויסגעארבעט א פלאן וועגען אנשלוסען די לארזער הייזער אין דער שטאדישער קאנאליזאציע-נעץ. לויט'ן נעם קאנאלי-זאציע-אויסמאס דארפען קאנאליזירט ווע-רען דעכער 2000 הייזער, נאר צילובי'ן שווערען פונגציעלען מצב, ווערען אלע הייזער נישט קאנאליזירט ווערען אויף אמאל. נאר אינצינגווייז אין 1931 ווע-לען קאנאליזירט ווערען 243 הייזער

טראגישע איבערלעבענישן פון א לאדזער יודישער סטודענטין

אונטער דער ווירקונג פון א אפנעגנארטער ריבע, ווערט זי א מארטיניסטכע א היימלאזע און געשטרויכעלט איז גנבה

פון ווילנא ווערט מיטגעטיילט, אז ראדט האט מען ארעסטירט די טאכטער פון לאדזער וויאזשער פוטערפאס, אנ-אבסאלווענטע פון דער פארמאצעווטען-אפטיילונג ביים באטארי-אינוועסטיציע די סטודענטין איז ארעסטירט געווארען אר א גנבה.

פרל אננא פוטערפאס האט אין לאדז געענדיגט דאס גימנאזיום און אין ארייג-נעטרעטען אין ווילנער אונויווערזיטעט. דעם שטודיום האט זי געענדיגט אין דער פארגעשריבענער צייט.

אינצווישען האט די סטודענטין אי-נערגעלעבט א ליבעס-טראגעדיע. זי האט זיך פערליבט אין א סטודענט, מיט וועלכען זי האט שוין געזאלט אט-אט הייראטן. מסתמא איז דער סטודענט אויסען-געווען דער נעליבטער'ס געלד און האבענדיג דערגרייכט זיין ציל, איז ער נעלם געווארען פון ווילנא. זי האט זיך געשעמט פאר מע שען און קיינעם זיך נישט געוויזען פאר די אויגען. זי האט אפילו נישט געוואלט אהיימפאה-רען קיין לאדז. זי איז פערבליבען אין ווילנא, ארבייטענדיג אלס אפטייקערין אזוי ארום האט זי געהאט א לייכטען ציטריס צו פערשי דענע נארקאטישע מיטלען און איז אויף אזא אופן געווא-רען א ליידענשאפטלי כע מארפיניסטקע. מיט דעם סם האט זי געפרובט פער-זרייבען איהר עומת נפש.

אונטער דער ווירקונג פון נארקאטיק האט זי נישט געזארגט וועגען איהר עקזיסטענץ, ביז מ'האט זי עקסמיסירט פון איהר וואוינונג. געפינענדיג זיך אונטער'ן הוילען הימעל, האט זי זיך געווענדעט צו אנ'אונויווערזיטעט-חבר'טע זי זאל איהר אריינגעמען צו זיך אין דירה אויף א קורצער צייט. די קאלע-גין האט איהר ביטע ערפילט. דערווייל איז פרל. פ. געבליבען אינגאנצען אהן מיטלען צום לעבען. אויך פון דער היים האט מען איהר נישט געשיקט, ווייל דער פאטער אין לאדז איז געווא-רען שטארק געקוועלט. די אומגליקלי-כע האט איינציגווייז גענומען פערקלי-פען איהרע זאכען און גלייכצייטיג, איז זי אונטער דער בעטויבענדער ווירקונג פון מארפיים אזוי וויט, געזינקען אז זי האט צוגע'גנב'עט ביי א חבר'טע א טייערען פוטער-קראגען. די גנבה איז ענטדעקט געווארען, אבער די חבר'טע האט זיך איבער איהר דערבארימט און זי נישט איבערגעגעבען צו דער פא-ליציי.

מיט 2 טעג צוריק האט די זעלבע סטודענטין ארויסגע'גנב'עט א קאסטבא-רען זייגער פון וואר-צימער פון וויל-נער ד"ר שטאלצמאן. צוליב דעם דאק-טאר'ס-מעלדונג, האט די פאליציי די לאדזערין ארעסטירט.

צווישען דער יודישער סטודענטענ-שאפט האט דער פאל געמאכט גרויס אויפזעהן.

נייע היגיענישע געזעלשאפט

ערשט נעשאפען אין לאדז

נעלכען אין אין לאדז פארגעקומען אנ'ארגאנזיר פערזאמלונג פון אנ'אפ-טעלונג פון דער וואדשאווער הגיענישער געזעלשאפט אין לאדז.

די פערזאמעלטע האבען בעשלאסען צו ערקלעהרען זיך אלס מומגלידער פון דער הגיענישער געזעלשאפט אין לאדז.

אין דער פערזאמלונג זענען ארגן: דור. קעמפונסקי, ד"ר מוסיאו, נאטשע-ניק ראסטעט, ד"ר ווייצקאווסקי אין ד"ר זאלענסקי.

דעם די גוטווערדיגקייט פון בענען די מעטוגקייט פון דער הגיענישער געזעל-שאפט.

די פערזאמעלטע האבען בעשלאסען צו ערקלעהרען זיך אלס מומגלידער פון דער הגיענישער געזעלשאפט אין לאדז.

אין דער פערזאמלונג זענען ארגן: דור. קעמפונסקי, ד"ר מוסיאו, נאטשע-ניק ראסטעט, ד"ר ווייצקאווסקי אין ד"ר זאלענסקי.

די איבערלעבענישען פון א לאדזער דעטעקטיוו

„געשריבען ספעציעל פאר'ן לאדזער טאגעבלאט"

פון בערנארד הילער

(7-טע פארטזעצונג)

דער שפאראג האט ארייגגעבעטען רינ-גארט'ן און עס-צומער צום מומען.

ארום זענען אין אוועגד, ווען עס איז שוין געווען מוגקעל, אין רינגארט ארויס פון הויז דורך דער אויגטערשטער טור.

ער איז אראפ אויף דער גאס אין אין אן א שטיקעל צייט ארום אוועק צו דעם דעסטאראן אויף לאנקאווא גאס.

דא האט ער זיך בעהאלטען אין א טויער פון א הויז אין גענומען פארשען.

אין א פונקט מינוט ארום אין דער שפאראג ארויס פון זיין הויז אין אין גענגען פאראויס.

פאלד דערויף האט זיך געעפענט די טור פון דעסטאראן; אויף דער גאס האט זיך בעוויזען שקיב קרויש, וועלכער האט געגומען נאכגעהן שפאראג'ן, פאר-שענדיג זיין יערען שריט.

אבער קרויש'ן האט נאכגעפארשט רינ-גארט.

אזוי-נאך זענען זיי אנגעקומען נאהענט צום אויספארשונגס-אמט, וואוהין עס איז ארייגגעגאנגען הער שפאראג.

דער פערבעכער האט זיך שטארק באגאנדיגט, זעהענדיג, וואוהין עס איז ארייגגעגאנגען הער שפאראג.

דער שפאראג האט ארייגגעבעטען רינ-גארט'ן און עס-צומער צום מומען.

ארום זענען אין אוועגד, ווען עס איז שוין געווען מוגקעל, אין רינגארט ארום פון הויז דורך דער אויגטערשטער טור.

ער איז אראפ אויף דער גאס אין אין אן א שטיקעל צייט ארום אוועק צו דעם דעסטאראן אויף לאנקאווא גאס.

דא האט ער זיך בעהאלטען אין א טויער פון א הויז אין גענגען פארשען.

אין א פונקט מינוט ארום אין דער שפאראג ארויס פון זיין הויז אין אין גענגען פאראויס.

— אהער האט א מעות, הער שפאראג

— האט דער פאליציי-אונספעקטאר גע-זאגט — אהער האט דאס דראפען פון מיין אויף דעם בוידעם אנגענומען פאר עפעס אונגעוועלכלכע צוכעגס, בעת אין דער אמת'ן לויגט זיך אפילו נישט צו רערען וועגען דעם.

— נין, מיין הער, איך האב נישט גע-הערט קיין דראפען פון מיין, נאר גאר עפעס אנדערש.

— אהער זענט געווען אויפגערעגט, וואס אין גאנץ פערשטענדליך נאך דעם שרעקליכען פארפאל אין אייער הויז. איך מיין, הער שפאראג, אז עס האט נישט קיין זין אויסצופארשען דאס דראפען פון דיר מיין. בעסער שטעלט ארויף אויף דעם בוידעם א פוילאפקע פאר מיין!

רינגארט האט געהאט געבעטען שפא-ראג'ן, ער זאל נישט זאגען דעם פאליציי-אונספעקטאר, אז ער האט אויפגע-נומען דעם ענין אין ער זאל בכלל נישט דערמאהנען זיין נאמען.

דער פאליציי-אונספעקטאר האט מס-כים געווען אויסצוטרינקען א גלעזעל לי-קער אין דעסטאראן „מוואלי" אין באלד אין שפאראג דארט ארין מום אויהם.

דער פערבעכער אין א ווייל גע-שטאנען א פערטראכטער נעבען דעסטא-ראן „מוואלי", דערנאך האט ער זיך גע-לאזט נעהן צוריק.

— ער וויל אודאי געהן ארויף אויף דעם בוידעם — האט זיך רינגארט גע-טראכט, וואר'פענדיג א בליק אויף דעם טאן, וועלכער האט גענומען געהן צוריק — נערעגק, אויסוואורף, הענט בעגאלט וועל אויך דוך פאקען.

אז קרויש אין פערשוואונדען פון זיין אויגען, אין רינגארט ארין אין דעסטא-ראן „מוואלי" אין אין צוגעגאנגען צום מושעל, נעבען וועלכען אין אין נעזעסען דער פאליציי-אונספעקטאר מיט שפא-ראג'ן.

דער פאליציי-אונספעקטאר האט ז פערוואונדערטער אנגעקוקט רינגארט'ן, וועלכער האט זיך צוגעזעצט צו זיי.

— אוהר זענט נאך דא אין לאדן? — האט זיך דער אונספעקטאר אנגערופען צו אוהם — איך האב דאך געהערט, אז אוהר האט געזאלט אוועקפאהרען אויף אודלויב. פערנעמט אוהר זיך טאקע מיט הער שפאראג'ס ענין?

— יא, איך פערנעהם זיך מיט דעם דאזיגען ענין — האט רינגארט געענט-פערט שפאראג האט דאך פריהער געקאנט אומפאלען אויף דער ערד אין זיך צו-קלאפען.

— נין! — האט דער דעטעקטיוו גע-ענטפערט און ער האט דערצעהלט דעם אונספעקטאר וועגען דער צושנומענער שנור אין וועגען די פונגער-צוכעגס אויף דעם לעלעך. דאן האט ער אוהם מיט-געטיילט ווייטער, אז אויף דער פארלאנג האט ער געפונען צוכעגס פון טיגער-שוואוץ.

— ער האט זיך ארויפגעקרונען אין דער הויך דורך דער רינג אין ווייטער אין ער געגאנגען אויף דו אייזערנע מרעפלער, וואס זענען בעשטומט פאר די קוימענקעהרערס.

— יא, איך זעה, — האט דער אונ-ספעקטאר בעטעטיגט — אז אוהר האט אלץ געוועהן! איך פון מספים מום אויך! אוהר האלט שוין, זעה איך, נאר גארנט בעם כאפען דעם טערער.

— ווען אוהר זענט ארום פון אויס פארשונגס-אמט, אין ער דו נאנצע צייט געגאנגען הונטער אויך, ווען ווען אוהר

פון עפנס א מעמפ אויזען. דערנאך האט דער פערברעכער אויפגעהאנגען דו אויג-גלוקלוכע פרוי, אזוי, עס זאל אויסזעהן, אז זי אין בעגאנגען זעלבסטמארד.

דער פאליציי-אונספעקטאר אין געווען שטארק פערוואונדערט. מום א כרעגנדע בליק האט ער א קוק געטאן אויף רינ-גארט'ן, וועלכער האט — ווי ער האט געוואוסט — קיינמאל נישט געזאגט קיין לוגענד.

— אבער ענטשולדיגט — האט דער פאליציי-אונספעקטאר געענטפערט — פרוי שפאראג האט דאך פריהער געקאנט אומפאלען אויף דער ערד אין זיך צו-קלאפען.

— נין! — האט דער דעטעקטיוו גע-ענטפערט און ער האט דערצעהלט דעם אונספעקטאר וועגען דער צושנומענער שנור אין וועגען די פונגער-צוכעגס אויף דעם לעלעך. דאן האט ער אוהם מיט-געטיילט ווייטער, אז אויף דער פארלאנג האט ער געפונען צוכעגס פון טיגער-שוואוץ.

— ער האט זיך ארויפגעקרונען אין דער הויך דורך דער רינג אין ווייטער אין ער געגאנגען אויף דו אייזערנע מרעפלער, וואס זענען בעשטומט פאר די קוימענקעהרערס.

— יא, איך זעה, — האט דער אונ-ספעקטאר בעטעטיגט — אז אוהר האט אלץ געוועהן! איך פון מספים מום אויך! אוהר האלט שוין, זעה איך, נאר גארנט בעם כאפען דעם טערער.

— ווען אוהר זענט ארום פון אויס פארשונגס-אמט, אין ער דו נאנצע צייט געגאנגען הונטער אויך, ווען ווען אוהר

ראג'ן.

דער פאליציי-אונספעקטאר האט ז פערוואונדערטער אנגעקוקט רינגארט'ן, וועלכער האט זיך צוגעזעצט צו זיי.

— אוהר זענט נאך דא אין לאדן? — האט זיך דער אונספעקטאר אנגערופען צו אוהם — איך האב דאך געהערט, אז אוהר האט געזאלט אוועקפאהרען אויף אודלויב. פערנעמט אוהר זיך טאקע מיט הער שפאראג'ס ענין?

— יא, איך פערנעהם זיך מיט דעם דאזיגען ענין — האט רינגארט געענט-פערט שפאראג האט דאך פריהער געקאנט אומפאלען אויף דער ערד אין זיך צו-קלאפען.

— פרוי העלענא שפאראג אין געפא-לען א קרבן פון א מארד!

— דער פאליציי-אונספעקטאר האט אנ'ערשטוינטער א קוועטש געטון מום די פלוצעם אין מום א פערוואונדערטן בליק אנגעקוקט דעם רינגארט.

— וועלכע בעוויזען האט אוהר, אז עס איז געשעהען א מארד? פון וואנען געהמט אוהר עס?

— איך האב מיינע בעוויזען! הערט, איך האב בעמערקט, אז אויף דעם קארק פון דער פרוי העלענא געפונט זיך צוויי שען. די גרויכטע האר א וואגד, וואס דער פאליציי-ראקטאר האט פשוט נישט בעמערקט.

— אין וואס האט אוהר ארויסגעטראגען?

— איך האב ארויסגעטראגען, אז פרוי העלענא שפאראג האט מען פריהער צו-גענומען דאס בעוואוסטזיין מום א קלאפ

ווארשע מעלדונגס-ביוראס

ווירטסלייט אין האטעל-בעזיצער בעקומען אומזיסטע מעלדונגס-שטעמפעלען

לויט'ן נעם מעלדונגס-סיסטעם, האט דער לארזער מאגיסטראט געגעבען 6 מעלדונגס-ביוראס אין מערשודענע פונקטען פון שטאט:

מעלדונגס-ביוראס נומער 1 געפינט זיך אויף קאנסטאנטינער 17 און נעמט ארום דעם 1. 4 און 6. קאמיסאריאט; מעלדונגס-ביוראס נומער 2 — אויף בזשעזשינער 83 און נעמט ארום דעם 2 און 3. קאמיסאריאט; מעלדונגס-ביוראס נומער 3 — אויף פוראמאוויטש 10 און נעמט ארום דעם 5 און 9. קא-מיסאריאט; מעלדונגס-ביוראס נומער 4. — אויף שקעקעוויטשע 22 און נעמט ארום דעם 7. קאמיסאריאט; מעלדונגס-ביוראס נומער 5 — אויף פיעטרקאווער 212 און נעמט ארום דעם 8. 10 און 11. קאמיסאריאט; מעלדונגס-ביוראס נומער 6 נעמט זיך אויף פיעטרקאווער 273 און נעמט ארום דעם 21, 13 און 14. קא-מיסאריאט.

און די אלע ביוראס ווערען ארויסגע-געבען אומזיסטע מעלדונגס-שטעמפעלען, וואס עס מוזען האבען אלע ווירטסלייט, פענסיאנאטען, אכסניא'ס א. א. וו.

דער נייער מעלדונגס סיסטעם און אין לאדז נאך נישט אנגעפידרט.

ארבייטסלאזיגקייט היינטיגע וואך

אין לאדזער אינדוסטריע ראיאן זענען פערגאנגענע וואך געווען רעגיסטרירט 58,290 ארבייטסלאזע, דערונטער אין לאדז — 42,680. אונטערשטיצונגען האב-בען בעקומען ס"ה 21,376 ארבייטסלא-זע, אין לאדז — 17,339.

זאל „פילהארמאניע"
נארוטאוויטשע 20.
היינט מאנטאג, 8.30 אוועגד
איינציגער אויפטריט
פון בערימטען קינסלער-רעציטאטאר
הערץ
גראסבארד
וואר-קאנצערט
ב לעטען שוין צו בעקומען ביי דער קאסע.

בדי אויסצומיידן אויטאבוס-קאטאסטראפעס בעגרעניצט דעם אויטאבוס-פערקעהר

דאס אינערן-מיניסטעריום האט איצט ארויסגעגעבען א פערארדנונג אויסצו-מיידען אויטאבוס-קאטאסטראפעס אויפ'ן שטח פון לאדזער וואיעוואודזטווע. צו דעם צוועק ווערט בעגרעניצט דער אויטאבוס-פערקעהר אין משך פון 2 יאהר אויף פאלגענדע שטרעקעס:

לאדז-זגערזש-אזארקאוו; לאדז-פאביא-ניץ-לאסק; לאדז-קאליש; לאדז-סטרי-קאוו; לאדז-בזשעזשין; לאדז-פיעטר-קאוו; פיעטריקאוו סילעזוו; לאדז-טא-מאשאוו; פיעטריקאוו-טאמאשאוו; קא-ליש-קאנין.

אויפ'ן שטח לאדז-זגערזש-אזארקאוו וועלען מעגען קורסירען 24 אויטאבו-סען אין מעת-לעת; לאדז-קאליש-28 אויטאבוסען אין מעת-לעת; לאדז-סטריקאוו — 24 אויטאבוסען; לאדז — בזשעזשין — 18; לאדז-פיעטרקאוו 24 לאדז-טאמאשאוו 18; פיעטרקאוו-טא-מאשאוו-12.

איין אויטאבוס וועט נישט טארען ארויסריהרען פון ארט מינדעסטענס 15 מינוט שפעטער פון פריהערדיגען אוי-טאבוס, וואס איז א דורך אויף דער זעלבער שטרעקע.

פאר עובר זיין אויף די פארשריפ-טען דראהט 1000 זל. שטראף.

6 נייע מעלדונגס-ביוראס

ווירטסלייט אין האטעל-בעזיצער בעקומען אומזיסטע מעלדונגס-שטעמפעלען

ארום דעם 7. קאמיסאריאט; מעלדונגס-ביוראס נומער 5 — אויף פיעטרקאווער 212 און נעמט ארום דעם 8. 10 און 11. קאמיסאריאט; מעלדונגס-ביוראס נומער 6 נעמט זיך אויף פיעטרקאווער 273 און נעמט ארום דעם 21, 13 און 14. קא-מיסאריאט.

און די אלע ביוראס ווערען ארויסגע-געבען אומזיסטע מעלדונגס-שטעמפעלען, וואס עס מוזען האבען אלע ווירטסלייט, פענסיאנאטען, אכסניא'ס א. א. וו.

דער נייער מעלדונגס סיסטעם און אין לאדז נאך נישט אנגעפידרט.

לאדזער יוד. קאמער-טעאטער — נייער
„ארדט"
ווייטער זאל
„מאנטייפעל"
זאכאדניא 43
קינסטלערישער לייטער:
מ. בראדערזאן.
לייטער: א. בעזמאן.

היינט, — פאפולערע פארשטעלונג
אנהויב 9.15 אוועגד
פון 80 גר. ביז 3 זל.
4-טער פראגראם א. נ.:
„דאס רעדעל דרייט זיך"
אין 2 טיילען, 12 נייע שלאגערס.

מעקסטען: מ. בראדערזאן, דער טונקעלער און אוטערשטענקע. מוזיק: ה. רובין און א. בייגעלמאן, דעקאראציעס און קאסטיומען: י. ברוינער, טענץ אין פלאסטיק ג. קרושבבא און מ. אלפערן, רעזשיסיר ש. דזשיגאן, מאנאגער, מוזיק-לייטער—הערץ רובין, לייטי-ענטקטען ישראל. ביגע-אינספעקטאר מ. קאן.

בלעטען צו בעקומען אין קאסע פון טעאטער פון 5 א זייגער אר. שבת א גאנצען טאג.

ראדיא

פראגראם

מאנטאג 16 פעברואר

לאדז (233.8) 11.58 שעה צייכען 1.15 פארלע. זען פון טעגליכען פראגראם ווי אויך קינע און טעאטער רעפערטואר 3.50 לעקציע פראנצויזיש (פון פון וארשע) 4.10 פראגראם פאר קינדער 4.45 גר. מוזיק פון וארשע 5.15 די פוילישע מאלערייע מיט 100 י. צוריק פר. 5.45 טר. פון קראקע — אויס שטענדישע מוזיק 6.45 פערשידענעס 7.10 קאמוניקאט פון דער לאדזער האנדעלס קאמער און פארלעזען פון פראגראם אויפ'ן נעכסטען טאג 7.25 גרעם. זען פון פראגראם אויפ'ן נעכסטען טאג 7.25 גרעם. מוזיק 7.40 ראדיא פרעסע זשורנאל פון וארשע — 8 מוזיקאלישער טמוצס 8.30 אפערע „יאש און מאלגאשיא" פון הומפערדינקן 10.25 פעליעטאן פון גערארד קראוזע א.ש. „דאס טעאטער אין פינ-לאנד" טר. פון וארשע 10.40 „ש.ש.ט." וועטער פאליציי, און ספארט קאמוניקאטען, די אויך טאנץ מוזיק פון וארשע

דינסטאג 17 פעברואר

לאדז (233,8) 11,58 שעה-צייכען 12.05 גר. מאמאן מוזיק 1.15 פארלעזען פון טעגליכען פראג-ראם ווי אויך קינע און טעאטער רעפערטואר. 3.35 פליה רנע פון וארשע 2.50 פארטראג „די דייטשע אין פוילישע קריגס מאריינע" (טר. פון וארשע) 4.15 גראם. מוזיק — 5 אינטערוויא פון מ. מעלינא מיטן דיר. טעאטער „אזעגאום" פס. יאראשע פון וארשע, 5.15 פארטראג פון קראקע 5.45 שאלערער סימפ. קאנצערט 6.45 פערשידענעס 7.10 קאמוניקאט פון דער לאדזער האנדעלס קאמער און פארלעזען פון פראגראם אויפ'ן נעכסטען טאג 7.25 גראמאפאן מוזיק פון וארשע 7.40 ראדיו פרעסע זשורנאל פון וארשע — 8 איבערזיכט פון ד נייסטע ביכער טר. פון וארשע 8.15 פידעל רע-ציטאל — 9 ליטעראריש פירטל שעת טר. פון וארשע 9.15 טענץ מוזיק אין א ראדיא אויספירונג פון „פוילישען ראדיא" וועטערנע דער פויגע „פ.א.ש." וועטער פאליציי און ספארט קאמוניקאטען

—=0§0=—

צושעדיגטע טעלעפאנען

אויף דער גדאנסקא, אנאאון וואול-טשאנסקא גאסען זענען די טעלעפאן-אייניריכטונגען אזוי צושעדיגט, אז נישט וואו נישט ווען הערען אויף די טעלע-פאן-אפאראטען צו פונקציאנירען. די טעלעפאן געזעלשאפט האט צוליב דעם שוין בעקומען א סך אנקלאגעס.

כדי אויסצומיידן אויטאבוס-קאטאסטראפעס בעגרעניצט דעם אויטאבוס-פערקעהר

אויטאבוס-קאטאסטראפעס

אויטאבוס-פערקעהר

אויטאבוס-פערקעהר

לאדז פאר נייע קהלה-וואהלען

די אומשטענדען, ביי וועלכע די נייע קהלה-וואהלען וועלען דאס מאל פארקומען.—צוליב וואס די מקורבים למלכות האבען געשטרעבט דוקא איצט דורכצופיהרען די וואהלען.—וואס זאגען וועגען דעם אנגעזעהענע בלל-שוער?

ספעציעלע אנקעטע פון „לאדזער טאגעבלאט"

אונזערע „קליינע" צרהלעך און די גרעסטע „צרה"

פון ראטמאן אינזש. גרשון פראשקער

אלס א המשך פון דער „מערקווירדיגער" רעדע פינ'ם „מערקווירדיגען" דעפ. מונצבערג, שטעהט מיר פאר א נטעם „מערקווירדיגען" פאקט: דער לאדזער קהלה-ראט און די פערוואלטונג. זעגען פונאנדערגעלעזט און ס'און נאמונדערט געוואָרען א צטמוטיגע קהלה-פערוואלטונג מיט'ן געוועזענעם פרעזעס מונצבערג בראש...

דער דאזיגער המשך און זעהר פערשטענדליך, ווען מען דערמאנט זיך די „פערלרונג" ווערטער, וועלכע דער בעדעוטענדע מונצבערג האט בעוויזיגט צו זאגן, דערגרונד וועגען די הצטרפות'ן פון די יודישע קהלות אין פוילען.

„מערקווירדיג" זעגען איך די מאָטיוען, וועלכע ס'האבען בעוואוגען דער מאכט אויפצולעזען דעם ראט. צווישען אנדערע „חטאים", ווערט איך אונטער אנשטראכען דער פערברעך, וואס דער קהלה-ראט האט נישט אדורכגעפיהרט קיין וואהלען פון... א רב און לאדז.

מיר מוזען מודה זיין, אז מיר האבען זיך ביזהער בעקלאגט אויף פערשודענע „קליינטשיקע" צרה'לעך, ווי למשל, אר-בעטסלאזיגקייט פון א גרויסער צאהל יודישע האנדווערער, חגגער אין קעלט ביי די ברוטע קילטערעער אין נעזעל-שאפטלוכער אנסמוטיעיעס. מיר האבען אבער נישט בעמערקט די „גרעסטע" צרה: אז לאדז האט אונגעמליך נישט קיין רב...

ווען מיר וועלען א"ה פערמאגען א רב דאן וועלען זיין פערענטפערט אלע האר-בע שאלות — אזוי קנעלט מיט אונז די אויפזוכטס-מאכט. „מכל מלמדי השכל-תי"...

„מערקווירדיג" און אויך, וואס די דאָ-זיגע „אויסקערענגס-ארבעט" מצד דער מאכט, דעקט זיך פולשטענדיג מיט דער אודעאלאגיע פינ'ם רעדעווירזען דעפ. מונצבערג.

טיט דער דאזיגער „מערקווירדיגער" האדמאגיע וועט אונז אויסקומען בקרוב זיך נעהנטער צו בעשעפטיגען.

אחשבון אהו דעם בעל הבית

פון געוו. פרנס גרשון ניימאן

פאר מיר און די פינאנדערלאזונג פון דער יודישער קהלה נישט קיין אופעראַ-שונג. אונגעמליך האט זי שוין בעראדפט לאנג אויפבעלעזט ווערען... די קאדעניר פון דער קהלה-פערוואלטונג און שוין זיט חדשים נישט קיין בשר'ע, זי האט עק-זיסטירט רעכטליך און מאראיוש און לעגאל. די וואהלען צו דער אויבערשטער-פינאנ-דערגעלאזטער קהלה זעגען פארגעקומען און יולי 1924 און ערשט און א יאהר ארום, דעם 17 אפריל 1925, האט דער געוועזענער קהלה-ראט אויבערגענומען די מאכט.

לויט'ן געזעץ, האט די קאדענץ פון דער קהלה, וועלכע ווערט געוועהלט אויף 4 יאהר שוין געשנדיגט זיך און יאהר 1929. דעמאלט שוין האט די פערוואל-טונג געדארפט שאפען א וואהל-קאמיסיע אויף צוגערייטען און דורכפיהרען נייע וואהלען. די תקופים פון דער קהלה-טאהרהייט האבען אבער נישט געהאט קיין ארויסצולאזען די מאכט פון דער האנט און מען האט ווייטער גע-וועלטיגט בזיר רמה.

„צו קלוגע" פאלומיקער פאלען אבער ארטען. אויך אונזערע הייטיגע „פאלומי-קער" פון לוב'ל מונצבערג'ס שטוב זע-נען ארטנגנפאלען. דעם 28 יונו 1930 האט די אויפזוכטס-מאכט ערקלערט די נייע „וואהלען" פון דער קהלה-פערוואל-טונג פאר אונגולטיג און געוועצלוך און מאראלוש האט די פערוואלטונג געהאט די פלוכט צו לעזען די מאנדאטען. אויך, פון מיין זייט, האב פון דעמאלט אן בע-טראכט מיין מאנדאט פאר אויסגעלעשען און האב זיך שוין מעהר נוט בעשטיגט און די זוויגען פון דער קהלה-פערוואל-טונג.

די נייע וואהלען צו דער קהלה וועלען, קענטיג, פארקומען אונטער א געוויסען דרוק.

די יודישע בעפעלקערונג קען זיך אבער אויף די אלע „געגנ" פון די „אנדרה"-פיהרער און זי וועט ווייזען די אויפטיגע תקופים, אז מען האט געמאכט דעם השבון אהו דעם רבטיגען בעל-הבית...

יודיש פאלקס-טעאטער

זגערזשער 17 טעלעפאן 193-03

אונטער דער לייטונג פון א. בעזמאן

מיט אנטייל פון דער ניי-אנגאזשירטער סובערטין

רעגינא בוימאן, בעוואוסטער ארטיסט **מ. דראנאוו**, בעקאנטער ארטיסט **ה. באלבירסקי** און **י. טופמאן**.

גרויסער ריזען-ערפאלג איז פאלקס-טעאטער!

שטורמישע אפלאדיסמענטען ביי יעדער פארשטעלונג!

היינט מאנטאג, דעם 16-טן 9 אוונד צו פאפולערע פרייזען

צום 5-טען מאל

גאסען-קינדער

אין 4 אקטען פון סיגעל.

בעמערקונג! פרייזען פרייטאג אין שבת אזו. **1 ביז 3 זל.** א גאנצע וואך פון **80 ביז 2.50**

ס'נעמט אנטייל פרייען: בעזמאן, בוימאן, פאדערמאן, טופמאן, ראזענצווייג. מענער: באלבירסקי, גוטמאן, גאלדבערג, דראנאוו, טופמאן, נייהויז, פאלאנסקי, פאסטעל. טעכנישער לייטער: ק. גוטמאן, סופלער: וו. נייהויז, אדמיניסטראטאר: נ. גאלדשטיין.

דער זאל איז געהייצט. בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון פאלקס-טעאטער.

אלטער קהלה-ראט און קהלה-פערוואלטונג

האבען שוין איבערגעגעבען זייערע פונקציעס דער צייטוויליגער פערוואלטונג

(—) נעכטען 12 א זייגער מיט 40 מינוט בעטאג און געקומען אין לאקאל פון דער לאדזער קהלה דער פרעזעס פון דעם נאר-וואס פינאנדערגעלעזענעם קהלה-ראט ה' ש. בוזזונער און אין אנ-וועזענהייט פון די דאזאזעס ליובוש ראָ-זענבערג און מאיר פלאצקער, האט ער אובערגעגעבען אלע אקטען און דאקומענ-טען פון קהלה-ראט דער צייטוויליגער נאמונדערער קהלה-פערוואלטונג און די פערזאנען פון פרעזעס מונצבערג, ווינצע-פרעזעס בערגער און ישעיה שוויאלאוו-סקי. גלייכצייטיג דערמיט האט ה' בוד-זונער אובערגעגעבען דעם בודישעט פאר 1931, וואס האט געדארפט הצגמונג וואך בעשטעטיגט ווערען דורכ'ן קהלה-ראט.

וועגען דעם אלעמען און צוזאמענגע-שטעלט געוואָרען א פראָטאָקאָל און צוזאמ-עקזעמפלאָרען, פון וועלכע אינ'ן עקזעמ-פלאר און אובערגעשיקט געוואָרען צום לאדזער סמאראָסטוואָ. דער פראָטאָקאָל האבען אונטערגעשריבען אלע אנוועזענ-דע.

• • •

נעכטען 6 אוועגד און צוליב דער נע-געשאפענער לאגע און דער לאדזער קהלה פארגעקומען א ספעציעלע זיצונג, אויף וועלכער די אלטע קהלה-פערוואלטונג האט אובערגעגעבען דער נאמונדערטער צייטוויליגער פערוואלטונג אלע פונק-ציעס, פראָטאָקאָל-בוך, קאסע-בעשטאנד, אינווענטאר א. א. וואס האט זיך פערענ-דיגט מיט'ן אונטערשריבען א נהערונגס-פראָטאָקאָל. מצד דער אלטער רפערוואל-טונג האבען דעם פראָטאָקאָל אונטערנע-שריבען די ה"ה מונצבערג, שמואל לי-בערמאן און ישעיה שוויאלוטסקי. מצד דער נאמונדערטער צייטוו. פערוואלטונג דיריגירט די ה"ה י. מ. וואָ רינסלאוטסקי און שמאהל.

• • •

היינט, מאנטאג אוועגד וועט פארקו-מען א דריגגענדיג זוזונג פון דער נאמו-נדרטער צייטוויליגער קהלה-פערוואלטונג אויף דער טאג-אָרדנונג:

וואהלען פון א קאמיסיע, וואס דארף צוגרייטען די קהלה-וואהלען; בודזשעט פאר 1931; די פסח-אקציע און וואהלען פון קהלה-קאמיסיעס.

נישט פון אומזאץ, נאר פון פראוויזיע

וועלי האנדעלס-אנענטען צאהלען אומזאץ-שטייער

אויפ'ן צוזאמענפאהר פון די פינאנ-נאטשעלניקעס אין לאדזער קרייז איז צווישען אנד. בעריהרט געוואָרען די פראגע וועגען בעשטייערען האנדעלס-אגענטען.

א דאנק דער אינטערווענץ פון די לאדזער גרויסע סוחרים, האט דאס פינאנץ-מיניסטעריום שוין ארויסגעגע-בען א צירקולאר, וואס רעגולירט די פראגע וועגען בעשטייערען האנדעלס-פארשטעהער, דהייני, אז האנדעלס-אגענטען זאלען בעצאהלען אומזאץ-שטייער נאר פון דער פראוויזיע, נישט פון דורגעמאכטען אומזאץ, ווי ס'האט זיך פראקטיצירט ביז איצט.

דעם דאזיגען וויכטיגען צירקולאר האט מיט זיך מיטגעבראכט דער מיניס-טעריאל-אינספעקטאר אלאנד, וועלכער בעטייליגט זיך אין דאזיגען צוזאמענ-פאהר.

דעם לויז פער'שכור'ט און די ביינער צובראכען

(§) וולאדיסלאוו קאזנאטשעווסקי וועל-כער האט ליב דעם ביטערען טראפען האט נעכטען בעקומען אויסגעצאהלט דעם וועכענטליכען לוין. פערשטעהט זיך, אז ער איז באלד אוועק אין דער שענק און צוזאמען מיט גוטע ברידער געכוסטט אויף וואס די וועלט שטעהט. פערטרינקענדיג די לעצטע פרוטה האָ-בען זיינע חברים איהם איבערגעלאזען אליין און זענען אוועק. באין בריר'ה האט קאזנאטשעווסקי זיך גענומען איי-המישלעפען, מסתמא האט ער אויפ'ן וועג פערטשעפעט איין דורכגעהער נאכ'ן אנדערן. דאָ האט מען איהם אזוי אָנגעבראָכען די ביינער, אז ער וועט שוין פערזאגען א צעהנטען. פאָגאָטאָוויע האט איהם געמוזט ערטיילען הילף.

נישט געלונגענער רויב-אנפאל

אויף א סחורה-צוג אין כאיני

אויף דער באהן-סטאציע אין כאָ'ני און געכטען 3 פארמאגס אויסגעפוהרט געוואָרען א דרייסטער אנפאל.

ווען דער צוג איז אנגעקומען צו דער סטאציע, זענען גנבים בעפאלען א וואגאָן מיט סוחר'ס אין געוואָלט זיך נעמען אויס רויבען אזהם. א פאָליציאנט האט זיי אָבער בעמערקט. די לעט זענען אָפגע-שפרונגען און גענומען אנטלויפען. דער פאָליציאנט האט זיי נערופען אָפטשטע-לען זיך, אויב נישט וועט ער נאָכשיסען, אזוי ווי זיין וואָרנונג האָט נישט געהאלפען קיין פועלה, האָט דער פאָליציאנט די פאָרשטעהער, דהייני, אז האנדעלס-אגענטען זאָלען בעצאָהלען אומזאץ-שטייער נאָר פון דער פראוויזיע, נישט פון דורגעמאכטען אומזאץ, ווי ס'האט זיך פראקטיצירט ביז איצט.

דעם דאזיגען וויכטיגען צירקולאר האָט מיט זיך מיטגעבראכט דער מיניס-טעריאל-אינספעקטאר אלאנד, וועלכער בעטייליגט זיך אין דאזיגען צוזאמענ-פאהר.

דעם לויז פער'שכור'ט און די ביינער צובראכען

(§) וולאדיסלאוו קאזנאטשעווסקי וועל-כער האט ליב דעם ביטערען טראפען האט נעכטען בעקומען אויסגעצאהלט דעם וועכענטליכען לוין. פערשטעהט זיך, אז ער איז באלד אוועק אין דער שענק און צוזאמען מיט גוטע ברידער געכוסטט אויף וואס די וועלט שטעהט. פערטרינקענדיג די לעצטע פרוטה האָ-בען זיינע חברים איהם איבערגעלאזען

ווענען וואס עס געהט...

פון ראטמאן י. מ. ביאלער

די אונטערגע פארדרינגונג וועגען פונאנ-דערלאזען די יודישע קהלה און א פולע-יוצא פון א לאנגער סוסטמאטישער ארבעט. מען האט נעשטרעבט צו דער-האלטען די קהלה אין רשות פון דער „אגודה" און אויב דאס האט זיך נישט אנגעגעבען און אנדערע ערטער, האט מען עס לכל הפחות געוועלט ארויסבינ-דען און דער אגודה'שער „בעסטונג" — אין לאדז. און אונט, ווען די אגודה לעט מוגען, אז זיי האבען בעפעסטיגט זייער אפאזיציע אין די רעגירונגס-ספערען, ווי-לען זיי אויסניצען דעם מאמענט, ווארום אויב מ'וועט דערמיט אפשלעפען, קאָן נאך ווערען צו שפעט...

די אגודה ווייל זיך אזוי שטארק דער-האלטען בי דער מאכט און דער קהלה, פשוט דערפאר, וואס זי וויל נישט פר-לוירען אזהר אינפלוס אויף דער קלאסי-פיקאציע פון די עמאט-צאהלער אזהרע „משלגדיגע" זאלען חלילה נישט יע-עולה'ט ווערען; זי וויל אויך נישט פער-לאזען די בעטע סיפסודיעס פאר די אגודה'שע חינוך-מוסדות אין דעם רוס-פאזיצ'ע-פאר פון 10 מויזענד זל. פאר'ן פרעזעס, וועלכע קענען זיך שפעטער, בי-אינגעשלונגען געוואָרען. פון ערגיץ וועט הערט זיך א ברומען פון מופע בעס: „ע, ער אוכניעם"...

רוסלאנד, אזו פון קדמונים אן געווען דער מקור פון דעם שענסטען כאר-גע-זאנג. די צערקווע, וואס האט להיפוך צו דער קאטוילישער קירכע, נישט דער-לאזט קיין שום אונסטרומענטאלע בע-גלייטונג, האט קולטווירט אזו בעשאפען אנ'אנגענארטיגען סמול — א קאפעלע-סמול. מיט דער צייט האט זיך דארט ענטוויקעלט דער דערהויבענער קלויסטער נעזאנג.

די ספעציפישע אנגעשאפטען פון יענעם לאנד, וואס האט ארויסגעגעבען די אקטאווסטען, (מופעים) האבען לעצט געקענט פערטרעטען די מיסטע ארגעל-מענער און עס האט זיך פארמירט א רעכער, עכט רוסיש-בוזאנטישער קא-לאָרוס.

די דאזיגע רעכע כאָר-קולטור, האבען שפעטער אובערגענומען די פאלקס-לא-דען און ווייטער ענטוויקעלט דעם רוסי-שען געזאנג.

די גרויסע כאָרען: ארכאנג עלסקי, סלאוויאנסקי און קאשיין, האבען געווא-דערט אויבער דער גאנצער וועלט און בעוויזען די רעכע אוצרות פון רוסישען פאָלקס-לוד.

די רוסישע דורגעגאנגען זעגען געווען גרויסע קונסטלער, זיי האבען פערמאגט א געוואלטיג סוגעסטיווע קראפט. יעדע קאמפאזיציע אין געווען געוואיגען און געמאָסטען און צוגעפוהרט בון צו דער העכסטער קונסטלערישער מדרגה. די לעדער זענען בעארבייט געוואָרען פון די בעקאנטסטע רוסישע קאמפאזיטא-רען, וואס האבען ארויסגעוויזען א גרו-סע מייסטערשאפט אויפ'ן דאזיגען גע-ביט.

די קאנצערטען פון די אויבען-דער-מאנטע כאָרען האבען ארויסגערופען א שטארקע בעגייסטערונג און דער גאנצער מוזיקאלישער וועלט. די גרעסטע מו-זיקאלישע אויטאָרוטעטען האבען גע-שריבען לויב-געזאנגען און בעוואונדערט די רעגע רוסישע מוזיק-קולטור.

די גרעסטע מעלה פון די רוסישע כאָרען איז געווען דאס הערליך רייגע געזאנג, אן וועלכען עס איז זיך בכלל נישט מעגליך פארצושטעלען א גוטען כאָר-געזאנג, בפרט נאָך פון א קאפעלע-כאָר.

לוידער קאָן מען דאס נישט זאָגען וועגען דעם אנסאמבל, וואס האט קאָנ-צערטירט דאָ בי אונז אין דער „פיל-האַרמאָניע". אמת, עס איז פערהאן א גוטער שטום-מאטעריאל, הויפטזאָ-ליך גוטע, טופע בעס, אויך נישט קיין שלעכטע באריטאָנען. אָבער וואס שייך דער אונטאָנאציע, ווערט דאָ א סך גע-זונדיגט. און זאָל מען מיר מוחל זיין, ווען איך וועל זאָגען: אז דער כאָר אונ-טער דער לייטונג פון ה' י. פינווישוק, זונגט רייגער. עס קאָן נאָר קיין רעד נישט זיין פון פייגער דוגאמוק און עקס-פרעסיע, ווען די רייגקייט שוואנקט.

אין פול נומערן פון ערשטען טייל האט דער כאָר שטארק דעטאָנירט און האָט שטעלענווייז געמאכט א פינגלוכען אנגרדיק. אלע סאָלאָס, אויסער דעם לעצטען באריטאָן-באס סאָלאָ, זענען גע-ווען פאסאל און געשטאקלאָן.

דער דיריגענט ה' סעמיאָנאָוו, איז א גאנץ טומעלטענטיגע קראפט, הגם ער האט מאנכע נומערן נישט שלעכט אונ-טערפרעטירט. אויך די בעארבייטונג פון א סך לוידער זענען זעהר שלעכט.

דער כאָר, זעהט אויס, איז ערשט דאָ נישט לאנג פארמירט געוואָרען און ער האט קיין שום קאָנטאקט נישט מיט דער אלטער רוסישער מוזיק-קולטור.

—:0:—

רוסישער כאר

מון — הענעך קאן

מען האט דאָ א גרויסען סענטומענט פאר רוסלאנד, פאר דער רוסישער מו-זיק, פאר דעם הערליכען רוסישען פאָלקס-לוד. אין דער עולם איז געקו-מען...

קעפ איבער קעפ, האט מען זיך צו-געהערט צו די וואונדערליכע רוסישע לודער, וואס רעצעהלען אונז פון די גרויסע סטעפעס פון דעם אונענדליך גרויסען לאנד.

די פרעמדע עקזאטישע קלאנגען שפונ-לען און זיך אָפ א שטיק געשוכטע פון רוסישען פאָלק. דאס פאָלק, וואס האט הונדערטער יאהרען געלוטען — האט זיך מעכטיג צעזונגען, און זענען געזאנ-גען, האבען געהולכט אויבער די פרייטע פעלדער, אויבער דער גרויסער וואָלגא, ביז צום דניעפער.

די מוסטישע קלויסטער-גלאָקען, מי-שען זיך אויס מיט דעם טרויערגען גע-זאנג פון קאטאָרזשניק און בראָדיאגע, אז שאפען צוזאמען א מעכטיגע האר-מאָניע.

טעלמאָל שלענגלען זיך דורך העלע זונגען מעלאָדיעס, פארבונדע שעהנע פע-סאזשען — מאָטווען פון לאנקעס און פעלדער. עס זונגט דאס דארף! א „זא-פיעוואלא (סאָלוסט) הויבט אָן א לוד און אלע האלטע זאורס אונטער. „עד פאשאל מוזשוק גוליאט"...

יונגע פוערטעס שאקלען מיט די קעפלעך און פאטשעוו מיט די הענד. עס וועקט זיך דאס דארף — אלע כאט-קעס דרעהען זיך און טאנצען פאר שמ-חה. מען זונגט בון די זון פערגעהט. און עס פאלט אָן א טאנצער אומעט... „זאפאָי": „וואָ-פאָליע ביערעזענקע סטאָ יאלא" — און א בענקשאפט צענוסט זיך. עס ווערט באלד טרויעריג אויפ'ן הארצען. א יונג פויערל מיט א סאטעט-ווענך שטומעלע זונגט: „אזן פעלד און א בוימעלע געשטאנען"...

די זון איז שוין פערגאנגען. דאס דארף איז, ווי פון דער פונסטערניש, מאגיע.

איר דאָרפט אויפמערקזאם לעזען

אונזערע אנקעטע וועגען די נייע קהלה-וואהלען

אין דער נעכסטער נומער פון „לאדזער טאגעבלאט"

אונזערע אנקעטע וועגען די נייע קהלה-וואהלען

אין דער נעכסטער נומער פון „לאדזער טאגעבלאט"

פערשאַלטען בלוט

גרויסער שפּאַנענדער ראָמאַן פון דער היינטיגער צייט

(153 פאָרטזעצונג)

— וואָס איהר זאָגט! יאָ, עס איז ווירקליך געווען א שרפה די פערגאַנגענע נאַכט. א קלענער הייזעל האָט אָפּגעברענט. דאָס אינטערעסירט מיך נישט. דאָס הויז איז געווען די וואוינונגען פון אנ'ארעסטירטען מערדער.

— עס איז נישט מעגליך, הער פּאָליצײ-אינספּעקטאָר, האָט דער באַראָן אָפּגערופען.

— פאַרוואָס האָט איהר זיך עפּעס דערשראָקען?

— דער געראַטעוועטער האָט גערעדט פון א מערדער און פון עפּעס א מעדעל, וואָס הייסט בעלא.

— בעלא? הער באַראָן, עס איז זעהר אינטערעסאַנט ראָס, וואָס איהר זאָגט.

— מיט וואָס, הער אינספּעקטאָר?

— עס איז מיר א פערדאַכט, אז די טאָכטער פון ארעסטירטען מערדער האָט אָנגעצונדען דאָס הייזעל.

— די טאָכטער? און זי הייסט בעלא? — האָט דער באַראָן געפרעגט.

— יאָ, זי רופט זיך אזוי.

— ווי הייסט איהר פאָטער?

— פראַנץ פעלד.

— און ער איז ארעסטירט?

— ער איז אין טורמע.

— און זיין קינד הייסט בעלא?

— יאָ, זי איז אָבער פערשוואונדען און מען זאָגט אפילו, אז זי זאָל האָבען געפונען דעם עויט אין פייער.

— מאָדנע!

— יאָ, געוויס, הער באַראָן, דאָס איז באמת מערקווירדיג. אפשר וואָלט איך געקענט בעזוכען דעם קראַנקען?

— זעהר גערן, הער פּאָליצײ-אינספּעקטאָר.

— און איהר האָט נישט געפינען קיין פאַפּירען אין די קלײדער פון'ם אומגליקליכען?

— נײ.

— הם. אוב אזוי איז מעגליך, אז ער איז א היגער איינוואוינער.

— איך צווײפעל דערין. ער האָט גערעדט מיט א גאַנץ פרעמדען דיאַלעקט. איך האַלט איהם ענדער פאַר אַן'אויסלענדער.

אזוי? נו, דאָס וועלען מיר שוין פעסטשטעלען. ער לויבט, הער באַראָן, אײערע ערקלערונגען צו פּרעצײזען אַלס פּראָטאָקאָל. — האָט דער פּאָליצײ-אינספּעקטאָר זיך געווענדעט צום באַראָן. דאַן האָט ער גענומען פעדער אין הינט און געשריבען.

— קענט איהר מיר נישט זאָגען, הער באַראָן, ווי עס האָט אויסגעזעהן כאַרש אײנער פון די, וואָס זענען בעפאַלען דעם אומגליקליכען?

— לײדער, קען איך דאָס נישט זאָגען. איך געדענק, אז עס איז געווען א הויכער שטאַרטער מאַן. מיר דאַכט זיך, אז ער האָט געטראָגען א באָרד. מיין גאַנצע אויפמערקזאַמקײט איז געווען געווענדעט אויף דעם זיך טרינקענדען און איך האָב וועניג אָנגעקוקט דעם אָנפאַלער. — האָט דער באַראָן ערקלערט.

— זעהר ריכטיג, הער באַראָן, — האָט דער פּאָליצײ-אינספּעקטאָר זיך אָפּגערופען און האָט נאָטירט זײנע ווערטער. — נו, הער באַראָן, אין נעכסטען טאָג וועל איך אײך בעזוכען. דערווײל דאַנק איך אײך פאַר אײער מיטטײלונג.

בײ די דאָזיגע ווערטער האָט דער פּאָליצײ-אינספּעקטאָר דערלאַנגט דעם באַראָן די האַנד.

אין מאָמענט, ווען באַראָן דעלמאַר האָט זיך אויפגעהויבען פון דער שטוהל, האָט זיך די טיר געעפנט און גראַף געץ איז אַרײַנגעקומען אין צימער.

אויך ער איז געווען בעקאַנט מיט דעם פּאָליצײ-אינספּעקטאָר. בײדע זענען געווען איבעראַשט צו פרעפען אײנער דעם אַנדערן. אײנער האָט געפרעגט דעם אַנדערן, ווי ער קומט דאָ אהער.

— איך האָב דאָ געמעלדעט וועגען א געוויסער פאַסירונג בײנאַכט. — האָט דעלמאַר איבערגעגעבען די סיבה פון זײן וויזיט.

— א פאַסירונג בײנאַכט? וועגען דעם האָט איהר זיך געמעלדעט צו דער מאַכט?

— יאָ, עס איז א קרימינעלע געשיכטע.

— קען איך עס נישט וויסען?

— מאַרוואָס נישט? — האָט דער באַראָן געענטפערט און גלײַכצײַטיג האָט ער מיט דעם בליק אָנגעפרעגט דעם פּאָליצײ-אינספּעקטאָר.

— נו, איצט וועלען מיר הערען, וואָס אזוינס האָט געבראַנגט צו מיר דעם גראַף געץ.

— הער פּאָליצײ-אינספּעקטאָר, — האָט דער גראַף געץ אָנגעהויבען. — איהר זענט דאָך בעקאַנט, אויף וואָס פאַר א אופן איך בין פערמישט אין דער ברוויעריגער פּאָליטישער פון מיין פרײַנד אלפרעד ראָזענ'ס טויט.

— אלפרעד ראָזען איז טויט? — האָט באַראָן דעלמאַר אויסגערופען מיט א ציטערנדיגער שטים.

— יאָ, איהר ווייסט עס נאָך נישט?

— נײַ.

— דער ארעסטירטער פראַנץ פעלד ווערט געהאַלטען פאַר דעם מערדער פון יונגען אלפרעד ראָזען, — האָט דער פּאָליצײ-אינספּעקטאָר געמעלדעט.

— נישט מעגליך! און איהר, מיין ליבער הער געץ, זענט אין דער דאָזיגער אָנגעלעגענהײט פערוויקעלט? — האָט דעלמאַר געפאַרשט.

— יאָ, איך וועל אײך אין קורצע ווערטער איבערגעבען די גאַנצע געשיכטע.

(פאָרטזעצונג קומט).

Pensjonat i Internat
dla dzieci i młodzieży
„BAJKA"
EWY WOLRAUCHOWEJ
OTWOCK Gliniecka 7, willa Jasna (w pobliżu Śródborowa) Tel. 123

נעהמט אויך אָן אין ווינטער-סעזאָן דערוואַקסענע, ווי אויך פערזאָנען, וועלכע דאַרפען זיך געפינען אויף דיעטע (צוקער-ליידענדע, א. ד. גל.) דער פענסיאָנאַט געפינט זיך אין א 4-מאַרגיגען וואַלד, די ווילע איז א געמויערטע און בעזיצט אַלע מאָדערנסטע איינריכטונגען: צענטראַל-בעהייצונג, ראַדיאָ, טעלעפאָן, באַדעצימער, וואָרים- און קאַלט וואַסער.

גרויסע און זוניגע צימערן — די פרישען זענען נידריגע בעשטעלונגען ווערען אויך אנגענומען דורך דעם טעלעפאָן

בעמ.: מאַר רעקאָנוואַלעסצענטען א ספּעציעלע ענטשפּרעכענדע דיעטע.

Komplet Freblowski

prowadzony w języku **polskim i hebrajskim** zdrze pierwszorzędną freblankę, został otwarty. Ogólne kierownictwo spoczywa w ręku

p. **Sulamity Poznańskiej**

(byłej klerow, szkoły języków i nauk handlowych)

Zapisy przyjmuje kancelarja od 9—1 p. p.

S. Poznańska, ul. Magistracka № 20.

UWAGA: Rutynowana nauczycielka udziela lekcyj gry fortepianowej. **Pianino na miejscu.**

מעכאַנישע שלאַסעריי און ווייסעריי
J. Reder, Łódź
Konstantynowska 11 (róg Zachodniej)
כ'נעם אָן פערשידענע שלאַסעריי-אַרבייט און אויטאָגענישע שווייסונגען אונטער גאַראַנטיע.
פריוואַט-וואוינונג גדאַנסקאַ 20, וו. 17.

Dr. med H. Różaner
ספּעציאַליסט פון הויט- און וענערישע קראַנקהײטן
און קינדערלאַזיגקײט
צוריקגעקערט
נאַרוטאָוויטשאַ 9, טעל. 128-08
נעהמט אָן פון 8—10; 5—8 אָוונד
א ספּעציעלע ערוואַרטע-זאַל פאַר פרויען.

Dr. A. Mazur
וויסאָקאַדניאַ 67, — טעל. 166-01
נעמט אָן פון 10 — 1.30 און פון 4 — 6 אָוונד

אַכטונג,
צייטונגס-פערקויפער!
יעדער מאָנטאָג פון 6—7 אין אָוונד
דיזשורירט די פערוואַלטונג.
יעדער בע'עולה'טער מיטגליד קאָן זיך מעלדען אין די אויבען-אָנגעוויזענע שעה'ן.
די פערוואַלטונג.

האָטעל אַמעריקאַ
ערלעדיגט דאָס בײַם בײַרא „אַרגוס"
זאַכאַדניאַ 36, טעל. 108-47.

הלא חכמה תקרא ותבינה תתן קולה
אם תקח אמרי ומצותי תצפן אתך, אז תשכן בית ושאנן, כי הלך בתום ילך בטח ומעקש דרכיו יודע
איבער דעם זאַלסטו נאָר קומען אין בײַוראָ
פון ד. מאַנעלאַ
וואָס איז איבערגעטראָגען געוואָרען פון צווייטען הויף אויפ'ן ערשטען הויף **פּעטריקאָווער 17**, לינקע אָפּיצינע פאָרטער, טעל. 124-95
וואו עס ווערט פּינקטליך ערלעדיגט, געוויסענהאַפט געשריבען אַלערליי ביטעס: ציווילנע, קאָרנע האַנדלאַווע, אָפּעלאַציעס, אדוואַלאַניעס, קלאַזוזלעס זאַבעזפּיטשעניעס אויך אַלע שעטס אין פּוילען, הענען דירות אין אַרזשאַנד ראַזיצמעס. ווי אויך איבערזעצונגען אין אַלע שפּראַכען. בעמ.: קלאַזוזלעס און זאַבעזפּיטשעניעס ווערען בײַ מיר ערלעדיגט אין משך פון 24 שעה.
מיט אַכטונג ד. מאַנעלאַ,
פּעטריקאָווער 17, 1-טער הויף

וויכטיג פאַר די, וואָס געלד אין בײַ זיי טייער!
אין קויף מעבעל, דיוואַנעס, שרייב מאַשינען, אַנציגער און פערשידענעגעט גענשטענדען. כ'צאָהל די בעסטע פּרייזען שענקעוויטשאַ 23 אין מעבעל-געשעפט
א. ווייצמאַן
בעמ.: בײַ מיר איז שטענדיג אויף לאַגער שעהן מאָדערנע מעבעל ביליג.

צו וואָס לייד'ען שמערצען פון אַדציסקעס, אַז אין 2 טעג קענט איהר זיי בעזייטיגען נוצענדיג פלסטער „ראַדיקאַל" פרייז 30 גר. אויך קינסטליכער שניי נוצט אויף פערשידענע פערוויילונגען, ווי בעלער חתונות א.ז.וו. א שאַכטעל גענוגט אויף 100 סעאַנסען פרייז 30 גר. צו בעקומען בײַם צייטונג פערקויפער, ווינער, פּיעטריקאָווער 10.

ביכער
אַ היים אויסצולייענען
פּוילישע און יודישע ביכער גיב איך אַהיים אויסצולייענען אויפ'ן חודש און אויפ'ן שטיק זעהר ביליג, אויך קויף איך אַלטע פּוילישע' יודישע און אַנדערע ביכער. איך האָב אויך צו פערקויפען פערשידענע ביכער, לידער, טעאַטער פּיעסען, מאָנאָלאָגען. צו ווענדען זיך צום צייטונגס-פערקויפער:
וועלניאַרוש, אַלט-שטאָט 1.

שרייבען שעהן און שנעל
לערנט אויס דער בעריהמטער קאַליגראַף ל. בערמאַן אין 15 לעקציעס, אויך ווערט אויסגעלערנט גוט שרייבען אַ יודישען בריף אין 15 טעג. אפילו דעם וואָס קען גאָרניט. די עלטער שפּילט קיין ראָלע ניט.
זאַוואַדזקאַ 19 וו. 1, פר

פּוילישע שפּראַך
ווערט ערלערנט גרינדליך דורך א קורצער צייט
וויסאָקאַדניאַ 29, וו. 3.

קינאָ
ZACHĘCA
זגיערזשער-גאַס 26.
היינט און ווייטערדיגע טעג!
דאָפּעלטער פּראָגראַם. דאָפּעלטער פּראָגראַם.
1. בילד.
עראָטישע דראַמע לויט ערצעהלונג פון פ. טעטמאַיער א. נ.
דער ראָמאַן פון פרל. אפּאַלסקא
אין די הויפּטראָלען: **Bożewska Helena, Hrydziński** און **Władysław Walter**
2. בילד. דער קעניג פון הומאָר **MONTY BANKS**
אין וואַהנזיניגען געיעג **אויפ'ז פייערדיגען שלאַנג**
נאָך א שעהנע מיליאָנדירין, וואָס שפּילט **Virginia Lee Corbin** אין סענסאַציאָנעלען פילם, וואָס איז פול מיט עמאָציעס און הומאָר, סצענעס פון קאַמפען, וואָס שפּילען זיך אָפּ אויפ'ן דאַך פון א לויפענדען צוג.
אויסגעצייכנט. אָרקעסטער אונטער לייטונג פון י. סטעפּאַנסקי
אָנפאַנג פון די סעאַנסען אין די וואָכען טעג 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג. — שבת, זונטאָג, און חגאות 12 אַ זייגער פאַרמיטאָג.
פּרייזען ערמעסיגט. דער זאַל איז גוט געהייצט.

די שענסטע פאַטאָגראַפישע אויפנאַמען
און סאָלידע אויספיהרונג איז נאָר אין דעם
ערשטקל. קונסט-פאָטאָגראַפישע אַטעליער „PARISIEN"
אינהאַבער: ה. קראַקאַ, לאָדז, פּראַנציסקאַנער 30 №
עס ווערען אויסגעפערטיגט אַלערליי אַרבייטען, וואָס אַנבעלאַנגט צו פאָטאָגראַפיע, צ. ב. רעפּראָדוקציעס פון מאָלער-בילדער, מאַשינען-פּלענער, אַרכיטעקטור, פאַבריקס-לאָקאַלען, אינערן און אויסערן-אויפנאַמען, פעראיינס-בילדער, גרופּען, בעלער, באַנקעטען, אַרטיסטישע קרייזען, אַמאַטאָרען-פאָרשטעלונגען א. אַז. וו. אַלע אויפנאַמען ווערן אויסגעפיהרט דורך מיר פערזענליך. ספּעציאַליטעט פון פּאָרטרעטען, ווי אויך א גרויסער אויסוואָהל פון פערשידענע ראַהמען, צו זעהר בילדיגע פּרייזען.
צופאָהר מיט די טראַמווייען 1, 6, 14.
מיט אַכטונג
Zakład Fotograficzny „PARISIEN"
wł. H. SROKA
Łódź, Franciszkańska 30

האַנדעלס-קאָרעספּאָנדענץ
פּוילישע, דייטשע, פראַנצויזישע, ענגלישע
ערלעדיגט דאָס בײַוראָ **„אַרגוס"** **זאַכאַדניאַ 36** טעלעפאָן 108-47

לעזט און אָבאָנירט ראָדזער טאָגעבלאַט

אַליבם אישים אקרא וקולי אל בני אדם ביודק כל אמרי פי ואין בהם נפתל ועקש
אויב איהר ווילט ערלעדיגען אייערע אָנגעוועהנטאָגטע ענינים זאָלסטו קומען צו לויפען אין דעם בײַוראָ
פּעטריקאָווער 17
2-טער הויף פאָרטער
דורכגאַנג זאַכאַדניאַ 52, טעל. 148-79, וואו ס'ווערט ערלעדיגט אַלע געשריבענע אַלערליי ביטעס, קלויזולעס אויף זאַבעזפּיטשעניעס אויף אַלע שטעט אין פּוילען איז משך פון 24 שעה. אָפּעראַציעס, אָפּאַוויעס, אדוואַלאַניעס, רעקורסען ווערען פּעסער, ווייזער איז קאָמיסאַריאַט-זשאַנדז, ווייסער-אינפאָרמאַציע אויף נאַנץ פּוילען און גאַליציען ווערען פּינקטליך און געוויסענהאַפט ערלעדיגט צו די בילינסטע פּרייזן. שוחרות-אַקטען, סטאַטוטען, איבערזעצונגען אינטערעסאַנטע אַקטן, דאַראַוויזנעס אַלערליי ספּראַוועס ווערען אָנגענומען אדורכצופיהרען, עוועטועל מיט אָנ'דוואַקאַט.
די איינציגע טאָכטער פון **ישראל מאַנעלאַ**
2-טער הויף פאָרטער, דורכגאַנג זאַכאַדניאַ 52, טעל. 148-79.
בעמ.: דאָס ניי-„געבאַקענע" מאַנעלאַ-בײַוראָ אויפ'ן ערשטען הויף האָט נישט קיין שום שייכות מיט'ן לאַנג-עקזיסטירענדען בײַוראָ, וואָס געפינט זיך
אין צווייטען הויף פאָרטער
טעלעפאָן 148-79

מחלוקה לשם שמים סופה להתקיים
דערמיט בעט איך ענטשולדיגונג בײַ ה' **חנה מרגליות** פאַר דעם אינצידענט, וואָס איז פאָרגעקומען צווישען אונז אויף דער גערעאַל-פערזאַמלונג פון „לינת-הצדק". איך שפּענדע 25 זל. פאַר „לינת-הצדק".
מיט אַכטונג ב. טאָכטערמאַן.

סוחרים וועלכע ווילען
פיהרען האַנדעלס-ביכער, קענען זיך ווענדען צו מיר! ווייל די ביכער וועלכע איך פיהר בײַ איינינע לאָדזער פירמעס, ווערען שטענדיג אָנערקענט פון **סקאַרב**, און די פירמעס צאָהלען פּאָדאַטקעס נאָר לויט די ביכער. מען קען נאָך יעצט איינפיהרען האַנדעלס-ביכער פאַר'ן יאָהר 1931. ביטע זיך צו ווענדען צו מיר!
ג. גרינבוים, קאָנסטאַנטינער 46.
לינקע אָפּיצינע, 1 שטאָק.

וויכטיג פאַר דאַמען!
נאָר פאַר **2.50** זל. מאַכע איך די עלעגאַנטסטע דאַמען-הייטע נאָך דער לעצטער פּאַריזער מאָדע און די עלטעסטע היטע איבעראַרבייטע איך אויף גענצליך ניי. געדענקט דעם אַדרעס:
23 זאַוואַדזקאַ 23
אין הויף, 2-טען איינגאַנג, לינקס פאָרטער.
בעמ.: נייע היטען די לעצטע נייהייטען אין פיינער אויספערטיגונג — **50 פּראָצ.** ביליגער. ווי איבעראַל
„TOLA"

דאַמען-סאַמעטקעס
פון אַלטע פילץ-היט אָהן אינטערשיד מענער אָדער דאַמען-היט, מאַך איך די שענסטע סאָ סאָנס כאַמעטקעס אין פיינסטער אויספיהרונג צו שפּאָט בילינע פרייזען.

אַבאָנאַמענטס-פּרייז ווי ד'ווערט אין שיעור ... אין ... אין ... אין